

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärautbildningen i Utbildningsvetenskap
HT 2020
Fakulteten för lärarutbildning**

Högläsningens betydelse för barns språkutveckling i förskolan

Sandra Tedemyr och Martina Svensson

Författare

Sandra Tedemyr och Martina Svensson

Titel

Högläsningens betydelse för barns språkutveckling i förskolan

Engelsk titel

The importance of reading for children's language development in preschool

Handledare

Jonas Asklund

Bedömande lärare

Christoffer Dahl

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att belysa hur förskollärare resonerar kring högläsning och boksamtal i förskolan samt deras tankar kring läsmiljöns uppbyggnad för att den ska bli språkligt utvecklande. I denna kvalitativa studie har fem förskollärare intervjuats och tre förskolors läsmiljöer har observerats för att samla in data till studien. Det insamlade datamaterialet har transkriberats och kategoriserats för att sedan analyseras utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Vår studie visar att förskollärare förstår vikten av användandet av högläsning och boksamtal för barns språkutveckling, men att de stora barngrupperna ofta gör att språkutvecklingens syfte försvinner. Förskollärarna hävdar också att högläsningen borde prioriteras mer i verksamheten vilket vi genom denna studie vill fortsätta att inspirera till.

Ämnesord

Högläsning, boksamtal, språkutveckling, läsmiljö, förskola

Author

Sandra Tedemyr och Martina Svensson

Title

The importance of reading for children's language development in preschool

Supervisor

Jonas Asklund

Examiner

Christoffer Dahl

Abstract

The purpose of this study was to examine what preschool teachers think about reading out loud for children, having book conversations in preschool and their thoughts on the structure of the reading environment in order for it to be linguistically developing. In this qualitative study, five preschool teachers have been interviewed and three preschool reading environments have been observed to collect data for the study. The collected data have been transcribed and categorized and then analysed from a sociocultural perspective. In our study, we have found that preschool teachers understand the importance of reading out loud to children as well as book conversations for children's language development, but with large groups of children the purpose of language development often gets lost. Preschool teachers also argue that reading should be given more priority in the preschool, through our study we want to continue to inspire this.

Keywords

reading aloud, book talks, language development, reading environment, preschool

Förord

Att skriva examensarbete har varit utmanande för oss, men intressant och givande för vår kommande yrkesroll. Vi vill rikta ett tack till oss själva för ett gott samarbete och för att vi tillsammans har utformat detta examensarbete. Vi vill också rikta ett tack till våra familjer som stöttat oss under arbetets gång. Vi vill även tacka alla fantastiska förskollärare som avlagt sin tid för att delta i våra intervjuer, utan er hade vår studie inte varit genomförbar. Till sist vill vi ge ett extra stort tack till vår handledare Jonas Asklund som med sitt engagemang och givande diskussion har gett oss ett stort stöd i vår skrivprocess och hjälpt oss att se utvecklingspotentialer och nya synvinklar.

Kristianstad november 2020

Martina Svensson och Sandra Tedemyr

Innehåll

1. Inledning	7
2. Syfte och frågeställning	9
2.1 Frågeställning	9
2.2 Disposition.....	10
3. Litteraturbakgrund	10
3.1 Språkutveckling	10
3.2 Högläsning som språkutvecklande aktivitet.....	11
3.3 Högläsningsteknik	14
3.4 Boken som redskap för språkutvecklingen.....	14
3.5 Den språkutvecklande läsmiljön	16
3.6 Sammanfattning av litteraturbakgrunden	17
4. Teoretisk utgångspunkt	18
4.1 Det sociokulturella perspektivet.....	18
5. Metod	20
5.1 Kvalitativ metod	20
5.2 Urval.....	22
5.3 Genomförande	23
6. Etiska ställningstaganden	24
7. Sammanfattning av intervjuvaren	25
7.1 Resultat	25
7.1.1 Lugn och ro	26
7.1.2 Rum i rummet.....	27
7.1.3 Högläsning med flerspråkiga barn	29
7.1.4 Högläsning med kvalitet.....	30
7.1.5 Barns delaktighet i urvalet av böckerna	31
7.1.6 Boksamtalet.....	33

8. Analys	35
8.1 Analys av resultat	35
9. Diskussion.....	39
9.1 Metoddiskussion.....	40
9.2 Resultatdiskussion	41
10. Slutsatser	45
Referenslista	47
Bilaga 1 - Intervjufrågor.....	51
Bilaga 2 - Missivbrev	53
Bilaga 3 - Samtyckesblankett	54

1. Inledning

När vi läser böcker tillsammans med barnen på förskolan så förundras vi av den fantasivärld, nyfikenhet och glädjen som en bok kan ge barnen. Även i den stressigaste stunden på förskolan kan en bok skapa en lugn och harmonisk plats där barnen och den vuxna kan läsa, titta, diskutera och leva sig in i bokens fantasivärld tillsammans. Enligt Fast (2011) är stunderna där vi läser tillsammans viktiga för barns språkutveckling då barnen kan berätta vad de ser och tänker, men också koppla samman det med sina egna erfarenheter (Fast 2011). I Skolverkets läroplan för förskolan (2018) understryks tydligt att barnen ska få möjligheten att vara delaktiga i situationer som utvecklar deras språk i stimulerande miljöer. Barnen ska få möta högläsning och olika texter under sin dag på förskolan, men också få möjligheten till att samtala och diskutera om texternas innehåll tillsammans med andra i sociala sammanhang. I förskolan läggs grunden för hur vi kommunicerar med varandra samt hur vi kan erfara ny kunskap om vår omvärld (Skolverket 2018). Vi anser att det är redan i förskolan som vi väcker barnens läslust. Det är därför pedagogernas ansvar att bjuda in till en läsvärld som kommer att vara betydelsefull för barnen i kommande skolor.

Svensson (2005) beskriver att det finns problem med hur högläsningen används för att skapa stimulerande läsmiljöer och att den inte alltid så språkutvecklande. Det finns barn som aldrig blir lästa för hemma. Det är därför väsentligt att förskolans pedagoger läser för barnen och ger dem möjligheten att komma i kontakt med det skrivna språket och bli medvetna om vad det kan förmedla (Svensson 2005). Vi har upptäckt ute på förskolor under vår verksamhetsförlagda utbildning att läsmiljön inte är optimal. Den läshörna där läsvidan äger rum är oftast placerad i ett rum där även annan lek sker, vilket kan leda till en okoncentrerad lässtund då andra saker tar fokus från barnen. Svensson (2005) beskriver att användningen av högläsning som läsvidla kan vara relevant om syftet med högläsningen är att få barnen att varva ner eller att skapa en trevlig och mysig stund. Om syftet däremot är att utveckla barns språk behöver barnen istället vara pigga och fokuserade så att de kan lyssna in textens budskap samt vara med i boksamtalet under läsningen.

Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) understryker att miljön är en grundläggande faktor för att få till en bra dynamik i gruppen. Det krävs en bakomliggande tanke vid val av plats vid högläsning så det inte blir för mycket störmoment under läsningens gång. Det ska vara en miljö där barnen kan hålla fokus och där alla barn kan få kontakt med den som läser. Det finns många olika aspekter som spelar roll i en lässtimulerande miljö. Miljön skapar en nyfikenhet på böckerna och de bör placeras så att barnen enkelt och spontant kan ta en bok. För att pedagogen ska kunna bjuda in till en högläsning och ett lärorikt boksamtal krävs det en situerad läsmiljö som är inbjudande och inspirerande.

Den iakttagelsen som Damber, Nilsson och Ohlssons (2013) gjort angående högläsningens passiviserande effekt har vi själva gjort under våra VFU-perioder. Vi har uppmärksammat att barnen blir mindre involverade i högläsningen på en läsvila då huvudfokus hamnar på den vuxna som läser, eftersom det oftast är så att barnen ska sitta tysta och enbart lyssna. Detta i sin tur leder till att barnen inte blir involverade i något boksamtal samt att barnen inte får möjlighet att uttrycka sina tankar och fantasier om vad dem nyss hört och sett. Edwards (2017) beskriver att det är viktigt att använda boksamtal i högläsningen för att låta barnen upptäcka och förstå texterna och bilderna på olika sätt och inte enbart läsa boken rakt igenom för att sedan avsluta aktiviteten. Almegård (2020) påpekar att högläsning är viktig för att utveckla barnets ordförråd, då högläsning berikar barnets språk betydligt mer än vanligt vardagssamtal. Högläsning ska kunna användas och ses som ett undervisningstillfälle som kan behöva ett bakomliggande planeringsarbete om det är så att syftet med högläsningen är att barnen ska få en fördjupad förståelse av bokens budskap samt ta del av varandras tankar kring innehållet med hjälp av ett boksamtal.

På de förskolor som vi har besökt under vår utbildning har vi sett att barns tillgång till böcker oftast är av begränsat antal samt att de sällan byts ut. Lindö (2009) påpekar att det är av stor betydelse att böckerna byts ut med jämna mellanrum, dels för att barnen ska få möta ett nytt innehåll som ger ny erfarenhet, dels för att barnens intresse skiftar. Då är det bra om pedagogerna erbjuder böcker som barnen är intresserade av som inspirerar till samtal och tolkningar av budskap. Läsmiljön är en annan central del som vi inte heller har någon bred erfarenhet av då läshörnan på förskolorna vi besökt oftast har funnits i ett rum där annan lek skett eller att det inte finns någon specifik läshörna alls. Vi har efter

att ha varit ute i förskoleklass sett vikten av att barnen redan från start har en bra bas i utvecklingen av läs- och skrivförståelsen. Barnen behöver redan från förskolan få bekanta sig med vad en bok ger för möjligheter, allt från hur man ska behandla en bok till hur man kan samtala om texten och bildernas betydelse (Lindö 2009).

Under utbildningens gång har vi blivit intresserade av hur högläsning samt boksamtal påverkar barns språkutveckling. Vi har också observerat att pedagogernas användning av boksamtal under högläsningen i verksamheten skiljer sig åt beroende på hur läsmiljöerna är organiserade och att en del förskolor endast använder högläsning som läsvila efter lunchen för att ge barnen en lugn stund under dagen. Dessa faktorer har lett oss fram till denna undersöknings syfte och frågeställningar.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare resonerar om sitt arbete med högläsning och boksamtal som aktivitet samt deras tankar kring inspirerande läsmiljöer i syfte att främja barns språkutveckling. Begreppet språkutveckling i denna studie syftar till hur barns förmågor till att lyssna, samtala, resonera, läsa och samspela kring böcker används i det språkutvecklande arbetet. Följande forskningsfrågor kommer ligga som grund för denna undersökning:

2.1 Frågeställning

- Hur använder förskollärarna verksamhetens miljö för att inbjuda till högläsning samt boksamtal?
- Hur beskriver förskollärarna att de arbetar med högläsning samt boksamtal i förskolan?
- Hur främjas barnens språkliga utveckling med hjälp av högläsning samt boksamtal enligt förskollärarna?

2.2 Disposition

I de två första kapitlen har vi redogjort för vårt examensarbetets inledning, syfte samt frågeställningar. I följande arbete kommer kapitel tre att behandla litteraturbakgrunden. Efter det kommer teoretiska utgångspunkter att presenteras i kapitel fyra. I kapitel fem kommer metoden för denna undersökning att behandlas där den kvalitativa metoden presenteras i form av urval samt genomförande. Här kommer vi också att synliggöra hur vi valde att kategorisera vår data. Kapitel sex kommer att belysa de etiska ställningstaganden som vi tagit hänsyn till i vår undersökning. Därefter följer kapitel sju som sammanfattar intervju svaren och presenterar en resultatdel där resultatet lyfts. I kapitel åtta kommer resultatet att analyseras utifrån våra valda teoretiska begrepp. I det nionde kapitlet kommer den avslutande diskussionen att utgöras av en metod- samt resultatdiskussion där resultat- och analysdelen diskuteras i relation till tidigare forskning. Arbetet kommer att avslutas med kapitel tio där våra slutsatser för denna undersökning kommer att exemplifieras.

3. Litteraturbakgrund

I detta avsnitt beskrivs den litteratur som är relevant för studiens syfte. Litteraturen som skrivs fram kommer att fokusera på språkutveckling, högläsning, högläsningsteknik, boken som artefakt, boksamtal och lässtimulerande miljö. Fokusområdena är relevanta för vår undersökning då högläsningen och boksamtalet som aktivitet har en stor inverkan på barns språkutveckling. Litteraturen och publikationerna vi använt har vi sökt fram via Summons bibliotek, men vi har också använt oss av litteratur vi anser vara passande till vårt syfte som vi bearbetat under föregående terminer i förskollärautbildningen.

3.1 Språkutveckling

Ordet språkande beskriver Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) som personer i kommunikation med varandra genom ett eller flera språk, där kunskap och mening skapas

utifrån olika personers erfarenheter. I förskolan är lek, lärande och utveckling tre viktiga begrepp i diskussionen om barns utveckling. För att dessa tre begrepp skall utvecklas krävs språket som grund i utvecklingen. Språket behöver inte användas i verbal form utan kan också ta sig uttryck i mimik, kroppsrörelser, teckenspråk eller genom konstnärliga uttryck. Jönsson (2007) anser att den språkliga utvecklingen är viktig att stödja för att barnet ska lära sig att samspela, interagera och kommunicera med andra. Westlund (2009) betonar också att från det att barnet föds är de olika sinnen viktiga grundläggande faktorer som påverkar barnets språkutveckling eftersom sinnen medverkar till att barnet skapar mänsklig kontakt med andra vilket med tiden leder till kommunikation och samspel. När barn lär sig förstå innebörden i vad olika ord betyder, lär sig barnet själv tala, vilket i sin tur med tiden kommer leda fram till att barnet lär sig läsa och skriva.

Bergöö (2005) hävdar att språket utvecklas när barnet får vara med och delta i språkliga situationer tillsammans med andra för att dela med sig samt skapa nya språkliga erfarenheter. Barn som möts i språkliga sociala kontexter har med sig olika kulturella erfarenheter av språket, vilket gör att det är just i dessa samtal som språket utvecklas (Bergöö 2005). Med utgångspunkt i detta visar det varför det är viktigt att undersöka hur högläsningen används som en språkutvecklande aktivitet på förskolorna. Bergöö (2005) beskriver vidare att fokus inte ska ligga på att barn ska lära *om* språket vilket ofta sker i barns läs- och skrivundervisning utan att språket ska utvecklas i samtal och samspel med andra där fokus i undervisningen ligger på att använda språket praktiskt (Bergöö 2005). Likaså barns delaktighet i de boksamtal som kopplas till högläsningen är därför viktig att undersöka. Att barn skaffar sig ett intresse för läsning tidigt är enligt Lundberg och Herrlin (2014) betydelsefullt för att barnen under sin läsinläring ska bli trygga och medvetna om den värld som öppnar sig. Här har pedagogerna det stora ansvaret att både ge barnen en positiv bild av vad läsningen kan ge, stärka barnens självförtroende till att våga samt hitta genomtänkta läromedel som kan hjälpa barnen framåt i läsutveckling.

3.2 Högläsning som språkutvecklande aktivitet

Högläsning och barns kontakt med böcker är enligt Strid (2016) ett av de första stegen i språk-, läs- och skrivutveckling. Genom böcker får barnen tillgång till en språkvärld där barnets fantasi främjas, men också där en nyfikenhet skapas för litteratur (Strid 2016).

Våra erfarenheter tillsammans med Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) är att förskolor oftast inte använder boksamtal när de högläser för att barnen ska sitta tysta och lyssna, men Westlund (2009) anser att högläsningstunden ska användas som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla barnets språk, vilket hon kallar dialogisk uppläsning och som innebär att pedagogen använder högläsningen dels för att barnen ska bli medvetna och få kunskap om världen, dels för att få kunskap om texten. En fantasifull saga ger barn förutsättningar att tänka och förstå sina egna känslor genom att identifiera sig med karaktärens känslor i boken. En faktabok med informativ text ger däremot en mer fördjupad förståelse för olika ämnen och bidrar till att barnen lär sig nya saker. Om en faktabok exempelvis handlar om något djur, kan barnen få ta med sitt favoritgosedjur till förskolan och berätta om det. På så sätt knyter man samman barnets egna erfarenheter med faktabokens budskap. Dominković, Eriksson & Fellenius (2006) pekar på att högläsning av faktaböcker skiljer sig från högläsning av fiktionsböcker då vuxna ställer mer utmanande frågor till barnen vid högläsning av en faktabok. Detta leder till att barnen lär sig mer ren kunskap, får en bättre förståelse för sin omvärld samt att deras uppmärksamhetsförmåga ökar i jämförelse med hur det är när de enbart läser sagoböcker (Dominković, Eriksson & Fellenius 2006).

I likhet med Westlund (2009) understryker Fast (2011) att högläsning kräver koncentration av barnen där de får lära sig att fokusera på att lyssna och skapa sig inre bilder av berättelsen, men också diskutera om bilderna och textens betydelse. Barn som får vara delaktiga i högläsning i tidig ålder hävdar Dominković, Eriksson och Fellenius (2006) har större chans att utvecklas inom språket genom att de blir medvetna och får en tidigare förståelse för ords betydelse och uppbyggnad samt blir uppmärksamma på de olika språkljuden, vilket gynnar barns förutsättning till att lära sig läsa (Dominković, Eriksson och Fellenius 2006). I likhet med diskussionen hos Dominković, Eriksson och Fellenius (2006) om att högläsningen ger barn grundläggande kunskaper för att utvecklas i vårt skriftspråksinriktade samhälle anser Nordenstam och Widhe (2017) att barn i förskolan kan titta på böckerna själva och utforska dess bilder, men för att få en förståelse för textens innehåll krävs det att en vuxen högläser för dem. Här blir den vuxne en läsande förebild för barnet i den sociala inlärningsprocessen. Genom högläsningen kan barnen på så sätt ta del av en text som de inte skulle kunnat göra på egen hand vilket ger barnen en större läsupplevelse (Nordenstam och Widhe 2017). Frågan är då hur förskollärarna

använder miljön för att bjuda in till högläsning och boksamtal. Nordenstam och Widhe (2017) beskriver att det är viktigt att den vuxna skapar inspirerande läsmiljöer för att barnen på egen hand ska bli motiverade och nyfikna på böckernas och läsandets värde. Även samspelet mellan den som läser och den som lyssnar i en högläsning skapar relationer som är en grundläggande del i barns lärande och utveckling. Samspelet skapar det sociala sammanhanget som i sin tur utvecklar kommunikationen och språket. Lundberg (2010) håller med om att högläsning utvecklar barns fantasi och ordförråd, men han pekar även på att högläsning ger barn möjlighet till att identifiera sig med andra personer genom att lyssna och få en förståelse för hur de tänker och resonerar vilket i sin tur kan leda till att åhöraren rannsakar sina egna tankar och funderingar (Lundberg 2010).

Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) anser att högläsning kan användas efter lunch som en avkopplande stund för barnen om det är syftet med högläsningen. Har däremot pedagogerna i syfte att använda högläsningen som en språkstimulerande aktivitet bör detta ske när barnen är pigga och alerta. För att få igång ett samtal kring boken krävs fokuserade barn. Vid planerad högläsning är det viktigt att välja litteratur utifrån barnens erfarenheter och intresse för att bibehålla barnens koncentration. Leung (2008) betonar hur högläsning och återberättande kan utveckla barns ordförråd. Genom att kontinuerligt högläsa för barn utvecklas deras ordförråd markant. Vid svårare ord i böcker kan barnens återberättande skapa en innebörd av ordets betydelse. Svårare ord kan då med hjälp av praktiska handlingar skapa en större förståelse för ordets betydelse. Westlund (2009) hävdar att pedagoger bör läsa högt för alla barn varje dag. Högläsningen utvecklar inte bara barnens ordförråd, utan bidrar även till en nyfikenhet och ett intresse till att själva börja läsa. Högläsning är en viktig stund för alla barn att få ta del av, men framför allt för de barn som har svårigheter i språket, då högläsningen blir som ett komplement till att öka barnets ordförråd och erfarenheter. Däremot kräver läsning energi, både av den som läser och av den som lyssnar. Lundberg och Herrlin (2014) understryker att man som lyssnare och läsare både måste vara koncentrerad, och uppmärksam för att kunna analysera texten och budskapets innehåll samtidigt som man reflekterar över sin förståelse och sitt inre tänkande (Lundberg & Herrlin 2014).

3.3 Högläsningsteknik

Lindö (2009) understryker hur viktigt det är att vara förberedd och ha läst boken innan man läser för barnen för att bli en bra högläsare, där pedagogen blir förberedd på eventuella krångliga meningar eller när olika tonlägen i rösten bör användas. I likhet med Lindö (2009) hävdar Svensson (2009) att den som läser ska vara inläst på bokens innehåll innan boken läses med barnen. Svensson (2009) hävdar dock att det krävs mer än att bara vara förberedd på bokens innehåll innan högläsningen. Den som läser för barnen måste också vara medveten om kroppsspråkets betydelse. Ett kroppsspråk som inte motsvarar talet kan orsaka en förvirring hos barnen då budskapet oftast tolkas utifrån kroppsspråket. Om högläsaren använder en sorgsen ton i sitt talade språk tillsammans med en mimik som utstrålar glädje ger detta upphov till förvirring. Under högläsning är det viktigt att pedagogen har ett samspel genom ögonkontakt med barnen för att få syn på mottagandet av läsningen (Svensson 2009). Nordenstam och Widhe (2017) menar att högläsningen ger en gemenskap och en omsorg mellan barnen och litteraturen. Den vuxna behöver ge högläsningen tid, men också arbeta mycket med dramatisering såsom röstläge, mimik och gester vid högläsningstillfället för att ge barnen en röst och ett liv åt textens innehåll. När Svensson (2009) resonerar om det talade språket, beskriver hon att det talade språket måste talas med en emotionell ton vid högläsning. En emotionell ton innefattar röststyrkan, betoningen, tonhöjd, harklingar, hummanden och tempo när man läser. Detta spelar en stor roll för att läsningen ska bli spännande och intressant för barnet att lyssna på. Den emotionella tonen tillsammans med kroppsspråket skapar uttryck för olika känslor i berättelsen (Svensson 2009).

3.4 Boken som redskap för språkutvecklingen

När barn får uppleva och utforska böcker lär de sig att en bok går att använda som en artefakt som tillsammans med en vuxen skapar ett samspel mellan boken-barnet och mellan barnet-den vuxna. Barnet får också en förståelse för att boken har en fram- och baksida samt att den skriva texten är något man kan läsa från vänster till höger och som bildar ett innehåll (Dominkovic', Eriksson & Fellenius 2006). Lundberg (2010) understryker att barnen utvidgar sitt ordförråd och ordförståelse när de får möta nya ord som inte förekommer i vardagliga samtal. När barns ordförråd ökar, ges de större

möjlighet att kunna uttrycka sig och argumentera. Att högläsa och använda sig av boksamtal ger därför grundläggande kunskaper inför barnens läs-, skriv- och språkutveckling (Lundberg 2010).

I vår undersökning vill vi undersöka hur förskollärarna arbetar med boksamtal i förskolan då Strid (2016) understryker hur viktigt det är att barn erbjuds möjligheten att delta i boksamtal i vardagliga situationer. Ett boksamtal innebär att bokens innehåll kan diskuteras både innan, under och efter läsningen. Leung (2008) betonar vikten av att låta barnen vara delaktiga i boksamtal där de får återberätta vad de hört, vilket skapar en djupare förståelse av orden och handlingens betydelse. Leung (2008) hävdar dock att barnen behöver få tillgång till böcker under andra stunder än enbart tillsammans med en pedagog. Håkansson (2014) anser att barn behöver få möjligheten till åtkomliga artefakter som böcker med varierande text och bildinnehåll som är fritt för dem att utforska och själva kunna använda. Barn börjar ofta tidigt att låtsasläsa och skriva. Dessa situationer gäller det för oss pedagoger att anamma för att uppmärksamma och uppmuntra barnen till fortsatt låtsasläsande och skrivande vilket ger barnen grundläggande kunskaper om språkets roll för läs- och skrivutvecklingen. I likhet med Håkansson (2014) påpekar Nauc  r (2000) att barn som får vara med och berätta om sina fantasier eller verkliga berättelser utvecklas som talare, men också som läsare. Berättandet kan användas i boksamtal under en högläsning för att utveckla språket, men Nauc  r (2000) understryker att alla former av högläsning inte alltid är språkutvecklande. Högläsning kan vara en svår aktivitet för barn med annat modersmål än svenska om de inte förstår bokens budskap. En av anledningarna till detta kan vara att lästraditionerna ser olika ut i olika kulturer. Till exempel upptäckte Nauc  r (2000) i sina undersökningar att en del barn med annat modersmål än svenska oftast bara är lyssnare vid högläsningssituationer hemma, medan de enspråkigt svenska barnen ofta i samspel med läsaren diskuterar bokens innehåll samt vad de tänker kring textens budskap. När barnen blir delaktiga medberättare i boksamtalet utvecklas ordförrådet samt kunskap om att tolka budskap med egna erfarenheter. En annan upptäckt är att de barn som får ord och händelser förklarade för sig utvecklar språket mer. Barn kan genom en förklarad händelse förankra ordens betydelse till en situation som   r en viktig förutsättning för senare läsförståelse (Nauc  r 2000).

Kåreland (2016) pekar på att det finns många fördelar med boksamtal. Boksamtal kan användas som ett komplement till det tema som förskolan arbetar med för att få en röd tråd som genomsyrar hela verksamheten. Litteratur kan fånga barnens intresse och deras erfarenhet samtidigt som den utmanar och öppnar upp för diskussion. Det finns ofantligt många barnböcker och deras innehåll sänder ut olika budskap till läsaren som kan kopplas till upplevelser i det verkliga livet. Pedagogerna kan göra barnen delaktiga i boksamtalet genom att ställa öppna frågor som bjuder in till samtal. I likhet med Kåreland (2016) hävdar Strid (2016) att öppna frågor vid boksamtal gör att barnen kopplar sina egna upplevelser till bokens innehåll vilket kallas för interaktiv högläsning. Den interaktiva högläsningen är ett tillvägagångssätt som förskolor kan använda sig av för att barnen ska bli medvetna om sin omvärld. Här blir det sociala samspelet viktigt då det metakognitiva tänkandet framträder i diskussion med andra. När pedagogerna läser i boken på samma gång som hen berättar sina tankar och tolkningar högt, skapas ett inbjudande samtal för barnen att kunna delta i. Denna strategi visar barnen på vilket sätt en text kan diskuteras. I likhet med Strid (2016) hävdar Maine (2013) att dialogen mellan den som läser texten och de som lyssnar har en stor betydelse i barns språkutveckling. Dialogen möjliggör för barnen att få en djupare förståelse av bokens text. När barn tolkar och för en dialog tillsammans om textens innehåll får barnen möjlighet att få syn på andra barns perspektiv och tolkning av samma text. Bokens karaktärer kan också hjälpa barnen i att tolka berättelsens budskap. När barn sätter sig in i andra karaktärer får de möjlighet till att lösa problem och berätta hur de hade gjort, vilket ökar deras engagemang i textläsningen.

3.5 Den språkutvecklande läsmiljön

I denna studie undersöks det hur förskollärarna arbetar med miljöns utformning för att inbjuda till högläsning och boksamtal. Därför är det viktigt att se närmare på hur läsmiljön på förskolan faktiskt är utformad. När textmiljön i förskolans rum utformas understryker Jönsson (2007) vikten av att pedagogerna gör medvetna val av den fysiska miljöns utformning då rummet förmedlar vilka förväntningar det finns för lärandet. Rummen bör vara inspirerande och utgå ifrån barnens intresse för att skapa en lust till att utforska materialet samt att det ska finnas ett urval av böcker att läsa. Lättillgängliga böcker skapar en tydlig bild för barnen vad som finns och skapar inspiration till spontant läsande (Jönsson 2007). När vi utformar en miljö i förskolan bör vi ha i åtanke att barn utvecklas

olika psykiskt, fysiskt och socialt. Miljöerna på förskolan är därför något som ständigt behöver utvecklas då barnen blir äldre och grupperna förändras (Svensson 2009).

Ett rums utformning och inredning bjuder in barnen till olika typer av lekar. Fast (2011) beskriver att det är pedagogernas ansvar att skapa situerade miljöer för barnen att lära sig i. Dessa lässtimulerande miljöer ska göra barnen nyfikna på bilderbokens innehåll. Det är också viktigt att läsmiljön förmedlar ett lugn och en skön plats att sitta på. Variationen på bilderböckerna är också viktiga för att erbjuda alla barnen stimulerande böcker. Detta kan pedagogerna göra genom att använda sig av böcker på olika språk, faktaböcker, ha olika svårighetsnivåer på böckerna samt att vi pedagoger varierar och byter ut innehållet efter en viss tid för att barnen ska få lärdom av ny kunskap samt för att följa barnens intresse (Fast 2011). Varje fysisk miljö såsom rum, läge och möblering förmedlar till varje enskild individ vad som förväntas av personen. Varje individ har med sig olika erfarenheter från olika miljöer vilket har betydelse för hur individen tolkar miljön och artefakterna. Både den kulturella och sociala miljön som barn har erfarenhet av inverkar på om barnen väljer att medverka i aktiviteter som de blir inbjudna till. Därför har textmiljöns utformning en stor betydelse när det gäller att ge barnen förutsättningar i deras språkutveckling (Fast 2007).

3. 6 Sammanfattning av litteraturbakgrunden

Forskningsöversikten visar tydligt att högläsning kan användas som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla språket. Det framkommer också att högläsning bör ses som en aktivitet med ett syfte och inte enbart som en avslappnad stund. Forskare som Jönsson (2007), Bergöö (2005), Strid (2016), Westlund (2009), Fast (2011) och Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) är några av de forskare i litteraturdelen som understryker att högläsning utvecklar barns fantasi, samspel, kommunikation och nyfikenhet för litteraturen. Högläsningen skapar en grund för barnen i deras vidare läs- och skrivutveckling. Som förskollärare är det viktigt att skapa en röd tråd i verksamheten när det gäller urvalet och tillgången till böcker. Förskollärarna ansvarar också för att läsmiljön ska inspirera till högläsning samt boksamtal. Det är betydelsefullt att förskolläraren under högläsningen involverar barnen i ett boksamtal, eftersom det är i boksamtalet som den största språkutvecklingen sker. Att förskollärare använder sig av

olika högläsningstekniker är också viktigt för att högläsningen i större omfattning ska bli språkutvecklande.

4. Teoretisk utgångspunkt

Vi har i vår undersökning valt att utgå från ett sociokulturellt perspektiv. Det sociokulturella perspektivet anser vi relevant för undersökningen då högläsning och textsamtal i textrika miljöer utvecklar språket, det sociala samspelet och möjliggör för lärande i proximala utvecklingszoner. Svensson (2009) understryker också att högläsning är en social aktivitet där kommunikationen och samspelet har en viktig betydelse för barnets språkutveckling vilket gör att det sociokulturella perspektivet blir vår utgångspunkt. I det sociokulturella perspektivet har miljön stor betydelse för barns lärande och utveckling. Svensson (2005) beskriver att språket är beroende av miljön då miljöns utformning ger intryck som i sin tur ligger till grund för de samtal som skapas. Begreppen som fokuseras i undersökningen är samspel, mediering, artefakt, situerad miljö och proximal utvecklingszon.

4.1 Det sociokulturella perspektivet

Arnqvist (2015) beskriver vikten av att stödja barns språkutveckling tillsammans med en undervisande pedagog eftersom det ger barnet möjligheten att ta sig an kunskap utöver sin egen förmåga vilket kallas *proximal utvecklingszon*. Även Säljö (2015) beskriver att den proximala utvecklingszonen innebär barns *samspel* med varandra och hur de genom vägledning av vuxna utvecklar ny kunskap som de kanske inte på egen hand hade upptäckt eller behärskat. Genom att utmanas i ny kunskap som är på en lagom svårighetsnivå för det individuella barnet berikas deras erfarenhet, men också deras lärande, vilket gör att barnet nästa gång kan klara av det själv utan någons vägledning. Säljö (2014) understryker att en central del i det sociokulturella perspektivet är den *situerade miljöns* betydelse för barns lärande. Barn möter olika miljöer varje dag där varje

miljö förmedlar olika budskap som gör att barn tänker, kommunicerar och fysiskt handlar på olika sätt beroende på vilken miljö de befinner sig i (Säljö 2014).

Svensson (2005) påpekar hur högläsningen gynnar barns språkutveckling genom att den skapar gemenskap, ger upphov till samtalsämnen och stimulerar fantasin. Högläsning ger också kunskap om traditioner och hur olika kulturer fungerar. I högläsningen får barnen chans till att lära sig att det finns olika sätt att tänka och uttrycka sig på samt att det skapar ett socialt samspel (Svensson 2005). Detta kan vi relatera till det sociokulturella perspektivet som är en viktig utgångspunkt i denna studie. Säljö (2014) beskriver att den sociokulturella teorin utgår från att vi lär tillsammans i det sociala samspelet och att barn föds socialt kompetenta. I samspelet har interaktionen stor betydelse. Barn i interaktion skapar grunden för den emotionella och intellektuella utvecklingen av sociala relationer. I samspelet har språket stor betydelse och möjliggör för barnen att knyta sociala kontakter samt ta del av kunskap från varandra (Säljö 2014).

Ett annat begrepp som är relevant för vår studie är *mediering* och Säljö (2014) beskriver det som en central del inom den sociokulturella teorin. Genom mediering lär sig barn att använda olika materiella *artefakter* som till exempel en bilderbok. Dock behöver inte mediering endast ske genom materiella ting, det kan också ske genom olika språkliga uttryck. En bilderbok som är en kulturell artefakt förmedlar olika budskap beroende på vem det är som läser och lyssnar på boken då varje individ bär med sig olika erfarenheter och tänker på olika sätt kring sin omvärld (Säljö 2014).

Säljö (2015) beskriver vidare hur vi människor tolkar och betar oss olika beroende på det sammanhang och miljö som vi befinner oss i. Många miljöer är för-tolkade av oss vuxna där vi sänder signaler till barnen hur de ska agera i miljöer tillsammans med artefakterna. Kopplingen mellan rum, artefakt och aktivitet kan se olika ut beroende på i vilken sammanhang som vi befinner oss i miljöerna. Den situerade miljön är viktig inom den sociokulturella teorin för att förklara barns samspel, utveckling och lärande. En situerad miljö betyder att den är skapad efter ett visst ändamål. Om barnet exempelvis ska lära sig att skriva är det viktigt att barnet har tillgång till papper, pennor, böcker och bilder på hur bokstäverna ser ut i ett rum där de får möjlighet att utforska skriftspråket. Barn läser av hur de ska agera beroende på vilken miljö och vilka människor de samspekar med i en specifik miljö där de använder sig av de erfarenheter de har för att agera. För att barn ska

erfara ny kunskap är den situerade miljön viktig, men det är också betydelsefullt att det finns en vuxen förebild som vägleder barnen till att lära sig ny kunskap (Säljö 2014).

När en pedagog högläser och samtalar med barnen om en text skapas tillfällen där barnen får samspela genom att berätta om sina egna tankar och lyssna på andras. Barnen får även i dessa situationer öva på sin fantasi. Vygotskij (1995) anser att dialoger är viktiga för barns utveckling och lärande då barn i dialog får erfarenhet av det sociala samspelet som det sociokulturella perspektivet beskriver är grunden i allt lärande. I högläsningen används dialogen för att ge barnen ett tillfälle till att diskutera och för att använda sin fantasi. Ju mer erfarenhet ett barn har desto rikare blir också deras fantasi (Vygotskij 1995).

5. Metod

I denna del presenteras metodvalen för undersökningens syfte, nämligen att belysa “hur förskollärare resonerar om sitt arbete med högläsning och boksamtal som aktivitet samt deras tankar kring inspirerande läsmiljöer i syfte att främja barns språkutveckling”. Även urval, genomförande och etiska ställningstagande kommer att presenteras.

5.1 Kvalitativ metod

Vi valde att använda intervjuer och observationer i kvalitativ form som vald vetenskaplig metod. Anledningen är att vi ville få ett djup i vår undersökning där respondenterna får chansen att berätta om sina tankar och upplevelser kring vårt valda ämne och för att det är en liten grupp människor vi valt att undersöka i ett specifikt ämne. Eftersom vårt syfte är att undersöka *hur* förskollärare resonerar kring vårt valda ämne anser vi att personliga intervjuer möjliggör det för oss att få in fördjupade svar från respondenterna. I intervjuerna kan respondenterna även berätta vad de tänker på som vi inte har ställt frågor om då vi använder oss av öppna frågor. Denscombe (2016) beskriver att den kvalitativa formen har ett djup istället för en bredd vilket gör att undersökningen får låg

generaliserbarhet. Detta är en risk som undersökaren måste vara medveten om (Denscombe 2016).

Vi utförde en observation av läsmiljön först för att själva få en tydligare bild av hur den är uppbyggd. Detta dokumenterades i form av fotodokumentation för att i efterhand kunna gå tillbaka till materialet för att minnas miljön, men också för att få en bild av den miljön som respondenterna diskuterade i intervjufrågorna. Den vetenskapliga metoden som användes i intervjun är den personliga intervjun med en struktur som följer den semistrukturerade intervjuformen (se bilaga 1). Semistrukturerad innebär att ämnena eller frågorna som behandlas under intervjun redan finns med i en färdig lista. Denscombe (2016) anser att den öppna intervjuformen gör så att intervjun blir ett mer bekvämt och avslappnat samtal för både intervjuaren och respondenten. Denscombe (2016) hävdar dock att nackdelen med intervjuer är att de insamlade materialet ofta är väldigt stort vilket gör att materialet behöver kodas innan det kan analyseras vilket är tidskrävande.

I intervjuerna ville vi få en uppfattning om hur respondenterna resonerade och tänkte kring högläsning, boksamtal, högläsningsteknik och läsmiljön i förskolan. Respondenterna hade friheten till att svara på frågorna genom att uttrycka sina egna tankar och idéer, då svaren fick lov att vara öppna. När intervjun skedde ville vi att den skulle utföras i en avskild miljö i förskolans lokaler där det kändes avslappnat och bekvämt för alla parter. Vi som intervjuade höll oss passiva med en neutral ton i interaktionen med respondenterna, för att inte påverka exempelvis genom röstläge, kroppsspråk eller genom ledande frågor. Respondenterna blev informerade om att svaren ses som personliga erfarenheter och att vi inte lägger några egna värderingar i svaren.

En metodkombination gav oss chansen till att samla in data ur olika perspektiv och gav en mer djupgående förståelse för vårt ämne. Genom att kombinera dessa metoder uppnås en högre trovärdighet och en giltighet när det gäller undersökningens datainsamling. En metodkombination förbättrar våra chanser till att få syn på flera forskningsfynd som är relevanta i undersökningen. Vid genomförandet av en kvalitativ analys är vi medvetna om att insamlingen och analysen av datan är tidskrävande. För att uppnå en god tillförlitlighet på intervjufrågorna utförde vi en pilotstudie på frågorna med syftet att få kvalitet i undersökningen. Pilotfrågorna skickades ut via ett forum på sociala medier i form av en Facebook grupp som är skapad för verksamma pedagoger där vi riktade oss

mot förskollärare med tankar eller åsikter kring vårt valda ämne. Pilotstudiens frågor avslutades med ett antal utvärderingsfrågor om deras uppfattning kring frågornas formulering (Denscombe 2016).

5.2 Urval

Vi valde att göra ett avsiktligt urval av vilka personer som fick förfrågan om att delta i vår undersökning. Vi började med att skicka ut förfrågningar via mejl till tre för oss kända förskolor i södra Sverige, där två förskollärare blev tillfrågade från varje förskola om att delta i undersökningen genom en intervju och observation av hur deras läsmiljö är uppbyggd. Vår utgångspunkt var att intervjua sammanlagt sex förskollärare för att försäkra oss om att få in så värdefull data som möjligt, då brister i ljudupptagningen är sådant som kunnat uppstå. Vi valde södra Sverige ur ett bekvämlighetsurval på grund av den tidsram som vi skulle förhålla oss inom. Anledningen till valet av att använda olika förskolor var att vi ville få en bredare syn på hur förskolor använder sig av högläsning, boksamtal, högläsningsteknik och läsmiljöns uppbyggnad. Pedagogerna som intervjuades ville vi skulle ha erfarenhet av högläsning sedan tidigare så att ämnet kunde diskuteras rättvist. När vi valde förskolor till undersökningen så valdes förskolor utifrån ett subjektivt urval då vi hade anknytning till förskolorna sedan tidigare. Detta gjorde vi för att vi visste att förskolans förskollärare hade kunskap och erfarenhet kring ämnet som vi undersöker, vilket gav oss större chans till att samla in värdefull data. Vi var däremot medvetna om att det är en risk i vår undersökning att personerna och förskolorna för oss är kända. Vi valde också förskolor som låg nära våra hem vilket valdes ur ett bekvämlighetsurval. Vi valde att använda kända verksamheter sedan tidigare då utskick till nya verksamheter kan riskera uteblivna svar. Genom att välja förskolor som vi kände till sedan tidigare kunde vi istället skicka mejl direkt till vederbörande informanter och få snabba svar om de vill delta eller ej. Nackdelar som vi är medvetna om i vår undersökning är att det kan bli en snedvridning på grund av uteblivna svar vilket kan bero på att deltagarna inte vill delta eller av utebliven kontakt. En annan nackdel som vi är medvetna om är att vi har en låg objektivitet då vi själva besöker förskolorna för att observera och intervjua vilket gör att våra identiteter kan påverka undersökningen

eftersom vi redan har en personlig koppling till förskolan. Även forskningsfyndens generaliserbarhet kan skilja sig från andra undersökningar av samma ämne eftersom vi använder en kvalitativ metod när vi undersöker en liten grupp av människor (Denscombe 2016).

5.3 Genomförande

Vi inledde vår kontakt med förskolorna genom att skicka ut förfrågan om deltagande samt en kort information om vad studien handlade om via mejl. När respondenterna gett sitt godkännande om att delta i vår studie bokade vi in ett möte för intervjutillfället. Vid intervjutillfället hade en intervjuguide gjorts för att användas som samtalsstöd under intervjun. Respondenterna fick också ta del av vårt missivbrev (se bilaga 2) samt samtyckesblankett (se bilaga 3) innan intervjun startade för att ge sitt godkännande. Missivbrevet innehöll kort information om studiens syfte, våra etiska ställningstaganden och våra kontaktuppgifter om respondenterna har några frågor eller funderingar i efterhand. Anledningen till att respondenterna inte skulle bli informerade om frågornas utformning i förväg var för att få så spontana svar som möjligt.

Intervjuerna och observationerna utfördes under två dagar på tre olika förskolor. Vi valde att göra det under två dagar för att spara in tid. Varje besök tog cirka en timme med både observationerna och intervjuerna. Observationen av läsmiljön skedde före intervjun för att vi tydligare skulle förstå det respondenten beskrev om läsmiljön under intervjun. Vår intention var att intervjua sex förskollärare som vi dessutom hade fått godkännande av. Dock var en förskollärare sjuk den dagen vi var ute och intervjuade vilket gjort att vi fick in material från fem av sex förskollärare. Vi upplever ändå att vi fått in värdefull data som är tillräcklig för vår studie.

Vid observationen tittade vi på hur läsmiljön såg ut i frågan om böckernas placering, på vilket sätt läsmiljön var en del av rummet och hur rummet är placerat i förskolans lokaler. Vi tittade också på hur inbjudande läsmiljön var i form av att ha en bekväm plats att sätta sig på och hur bokurvalet såg ut. Detta dokumenterades genom fotodokumentation för att vi skulle kunna gå tillbaka och minnas när analysen genomfördes.

Vid intervjutillfället ansvarade en av oss för ljudupptagningen och den andra för att ställa frågorna. Ansvarsområdena alternerades för att få testa på båda delar. Intervjuerna spelades in via en röstinspelare på en mobil. Vid intervjun försökte vi hålla oss passiva och enbart ställa frågorna utan någon påverkan på respondenten. Vi satt i ett avskilt rum vid intervjun för att inte bli störda av ljud från omgivningen. Ljudupptagningen gjorde det möjligt för oss att kunna transkribera hela materialet för att sedan kunna koda och sortera ut relevanta delar. Efter intervjuerna transkriberades materialet direkt på dator för senare analys av materialet. Det analyserade materialet sorterades och kategoriseras utefter olika rubriker som vi ansåg var relevanta för undersökningens syfte. Detta gjorde vi genom att lyfta fram de ord som förskollärarna pratade om mest samt vilka likheter som vi kunde se mellan förskollärarnas svar. Förskollärarna pratade exempelvis mycket om att en lugn miljö är en förutsättning för en språkutvecklande högläsning vilket gjorde att lugn och ro fick bli en rubrik till en av kategorierna. Rubrikerna som vi skapade blev de kategorier som vi valt att använda i resultatdelen. Vi valde även att ta med olika nackdelar som förskollärarna ansåg drabbade barns språkutveckling för att kunna diskutera detta i relation till forskningslitteraturen samt våra forskningsfrågor. Thornberg och Forslund Frykedal (2015) beskriver att kodningen möjliggör för forskaren att kunna sortera ut kategorier och viktiga begrepp från det insamlade materialet för att kunna göra en analys av datan (Thornberg & Forslund Frykedal 2015). Under transkriberingen har alla bekräftande uttryck från oss tagits bort, då detta endast användes för att visa att vi som intervjuare hör och förstår vad personen säger, men det tillför inget till intervjuens innehåll. Varje intervju spelades upp flera gånger vid transkriberingen för att försäkra oss om att ingen information missades.

6. Etiska ställningstaganden

Denscombe (2016) beskriver de etiska ställningstaganden som betydelsefulla för att undersökningen ska vara av hög kvalitet, att den riktar sig till det som för undersökningen är relevant samt som säkerhet för både deltagarna och forskaren. I studien har vi tagit hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna för att skydda deltagarnas intresse genom *Informationskravet* där deltagarna kommer att bli informerade om undersökningens syfte

och den information som är relevant. Deltagarna i undersökningen kommer informeras om att deltagandet sker anonymt och att det kan avbrytas närsomhelst. För att ta hänsyn till *Samtyckeskravet* kommer en samtyckesblankett (se bilaga 3) att skickas ut till förskollärarna som ska ge sitt medgivande till deltagande i undersökningen. Trots detta godkännande kan deltagaren närsomhelst avbryta undersökningen. Med hänsyn till *Konfidentialitetskravet* kommer all insamlad data och personliga uppgifter behandlas konfidentiellt. *Nyttjandekravet* kommer också att beaktas genom att det insamlade materialet bara får användas i det forskningsändamål som deltagarna blivit informerade om. Insamlade personuppgifter får ej användas vidare utan skall förvaras och får ej användas vidare utan vederbörandes medgivande (Vetenskapsrådet 2017).

7. Sammanfattning av intervjuvaren

I denna del kommer vi att presentera resultatet utifrån respondenternas svar som uppkom under intervjun. Empirin som vi samlade in sorterades utefter de dominerande teman som vi kunde se i förskollärarnas berättelser, vilket gav oss fem olika kategorier. Efter det utgick vi från vad de olika kategorierna handlade om och gav varje kategori en rubrik. Kategorierna som resultatet kommer presenteras utifrån är: *Lugn och ro*, *Rum i rummet*, *Högläsning med flerspråkiga barn*, *Högläsning med kvalité*, *Barns delaktighet av böckernas urval* och *Boksamtalet*. I resultatdelen kommer vi också lyfta fram relevanta citat från intervjuvaren samt benämna förskollärarna med fiktiva namn för att det ska bli läsvänligare. De fiktiva namnen vi använder oss av är: Amanda, Pia, Therese, Karin och Susan.

7.1 Resultat

I denna resultatdel kommer förskollärarnas syn på sitt arbete med högläsning och boksamtal som aktivitet förtydligas, samtidigt presenteras deras beskrivningar av hur de arbetar med barns språkliga utveckling med hjälp av inspirerande läsmiljöer.

7.1.1 Lugn och ro

På samtliga förskolor lyfte förskollärarna fram hur betydelsefullt det är med lugn och ro för en meningsfull, språkutvecklande lässtund. Vid vårt besök var alla förskolorna igång att utveckla sina läshörnor, dels för att få till en bättre läsmiljö, dels för att göra det mysigare och mer inbjudande. En lugn miljö skapar stämning för att koncentrera sig på boken och gör också att det ges koncentration till att prata om bokens innehåll och barnens tankar. Samtliga förskollärare pekade på hur viktigt det är att det finns en avsedd plats för läsningen i ett rum där man kan sitta ostört. Dock var detta samtidigt ett problem som lyftes hos de flesta då deras läshörnor ofta upplevdes som väldigt högljudda och att det saknades en skön plats för alla att sitta på.

I intervjuerna framkom det hur viktigt det är att samspela och kommunicera med sina kollegor om vad man har för tankar och förhållningssätt kring högläsningen. En del upplevde att kollegor ibland störde mitt i en högläsningen i form av att de kunde börja prata med den som läste eller att man var tvungen att avbryta högläsningen för att hjälpa ett annat barn i verksamheten. Samtliga förskollärare berättade att det var extra svårt att skapa lugn och ro vid den spontana läsningen. Vid detta tillfälle är det svårt att hitta en lugn plats att kunna sitta på eftersom det sker i samband med den fria leken då andra barn kan leka högljutt i rummet.

Amanda berättade att hon brukar ta ut böcker och en filt när det är fint väder. Detta upplever hon brukar locka barnen till att bli nyfikna på att komma och sätta sig och vilja lyssna på böckerna. Hon fortsätter berätta att det i denna situation är förskolläraren som ger barnen en möjlighet till högläsning, men att det är barnen själva som får ta initiativet till att komma och fråga om en vuxen kan högläsa för dem. Att läsa ute upplever Amanda ger en lugn högläsning då det oftast är de barnen som är genuint intresserade av att höra på boken som är med på högläsningen, vilket medför ett större intresse och koncentration hos barnen. Ett problem som var gemensamt för samtliga förskollärare var att när man förlorade lugnet vid en högläsningen gick man miste om alla de viktiga språkutvecklande delarna i en högläsning såsom boksamtalet, koncentrationen, diskussionerna, men framför allt så tappade både barnen och förskollärarna fokus på boken.

En gemensam nämnare som vi kunde se i alla intervjuer var att spontan högläsning används på morgonen för de barn som kom tidigt för att skapa en lugn och mysig start på dagen. Pia lyfte fram att den spontana högläsningen på morgonen användes som en metod för att samla barnen och ge dem en gemensam start på dagen. I intervjuerna framkom det att barnen oftast kom och frågade om den vuxna ville läsa en bok på morgonen, men att det under dagen var mer vanligt att det var den vuxna som tog initiativet till högläsning. Amanda beskrev detta så: ”Här inne har det inte varit så mycket spontana högläsningar förutom på morgonen när barnen kommer och vill ha lite lugn och ro och så”.

Alla förskollärarna nämnde att de använder sig av högläsning som läsvila efter maten under tiden som en del av barnen sover. Förskollärarna beskriver att läsvidan oftast är till för att barnen ska varva ner och få en mysig avkopplande stund. Många barn har långa dagar på förskolan och då är denna stund viktig för avkopplingen. Pia berättade att de barn som sover oftast missar att vara med på de planerade högläsningarna, men att det oftast kan förekomma spontana högläsningssituationer i form av att hon brukar sätta sig med barnen som sovit och läsa när de vaknat för att få en mysig stund. Pia berättar vidare att deras läshörna är i barnens vilorum. Detta medför att läshörnan inte blir tillgänglig under stunden då en del av barnen sover. Här blir rummets begränsningar en nackdel för barnens språkutveckling då ingen läsning kan ske under dessa tillfälle. I vårt insamlade intervjumaterial betonar Susan att högläsningen efter maten på en vila är produktiv att använda om syftet är att barnen ska varva ner. Dock ser hon en nackdel med högläsning på vilan om syftet med den är att den ska vara språkutvecklande då barnen oftast vid detta tillfälle har svårt för att vara koncentrerade, eftersom de kan vara trötta samt att barngrupperna oftast vid dessa tillfällen är väldigt stora.

7.1.2 Rum i rummet

När förskollärarna fick frågan om vad de ansåg var det viktigaste i en lässtimulerande miljö för att den skulle bli språkutvecklande, svarade fyra av fem förskollärare att det var lugnet och att man skulle kunna stänga om sig för att få det tyst. Ändå svarade fyra av fem förskollärare på frågan hur deras lässtimulerande miljö såg ut att de hade läshörnan i ett rum där det skedde annan lek och där ljudnivån ofta var väldigt hög. En del berättade att de inte hade någon läshörna som de var nöjda med än, utan att den skulle byggas

framöver med tiden. Det framkom också av några att deras läshörna utgjordes av bara en soffa som stod i verksamheten, mitt i ett annat rum som man kunde sitta och läsa i om man ville. På många förskolor berättade förskollärarna att de hade ont om rum, vilket ledde till att rum byggdes i rummen för att utnyttja den area som fanns på förskolan på bästa möjliga sätt. En del av förskolorna hade satt upp draperi för att skapa en mysig stämning kring läshörnan och för att försöka avskärma från de andra "lekstationerna" i rummet.

Förskollärarna försökte bygga upp rummet så att de intilliggande aktiviteterna till läshörnan skulle vara med en dämpad ljudnivå såsom en rithörna. Ändå uppgav fyra av fem förskollärare att ljudet från andra lekar i samma rum under läsningen var det som gjorde barnen mest okoncentrerade. Therese berättade däremot "det bästa är med det rummet där, för där kan man stänga dörren och där är ljudisolerat när man ska läsa". Detta ljudisolerade rum saknade alla de andra förskolorna, men Therese uppfattade det som en stor fördel. Det ljudisolerade rummet gav alla förutsättningar för att kunna skapa en bra grund för en koncentrerad språkutvecklande högläsning. Några förskollärare påpekade också att läsrummets utformning med exempelvis en skön plats att sitta på, belysning och urval av böcker är grundläggande faktorer för att barnen ska bli språkligt utvecklade. Förskollärarna berättade om att ljuset inte var behagligt för en avkopplande mysig lässtund då det oftast enbart finns lysrör i verksamheterna. Även vid de spontana högläsningarna finns det inte möjlighet till att släcka ner för då stör man de andra lekarna i rummet. Rummet måste också göra barnen nyfikna och intresserade på materialet i rummet. Pia berättade att det är viktigt att vi vuxna befinner oss i barnens läsmiljö på eget initiativ för att på så sätt locka barnen till läsning och boksamtal på ett lekfullt sätt.

Under intervjuerna så framkom det att samtliga förskollärare ofta upplevde att barnen var okoncentrerade vid de planerade högläsning situationerna. Orsaken till detta trodde de berodde på att man vid de planerade högläsningarna oftast var stora barngrupper vilket ledde till att barnen störde varandra genom exempelvis prat. Detta i sin tur gjorde att förskolläraren som läste hela tiden blev avbruten i sin läsning och fokuset på röstläge och inlevelse i läsningen försvann. Amanda berättade att vid läsvidan brukade barngruppen vara stor vilket ibland kunde bli lite stökigt och ohållbart. Vid läsvidan var det planerade

syftet att barnen skulle få en lugn och avkopplande stund på dagen samtidigt som personalen skulle avlösa varandra för att få sin rast.

Amanda berättade att hon ibland undviker att högläsa för barnen då hon anser att det inte erbjuder något språkutvecklat lärande till barnen utan mer blir som ett tvång. Amanda berättade “om barngruppen är alldeles för stor och det är ingen som känner sig inspirerad av det man läser så är det bättre att hitta andra metoder och inspirera på andra sätt”. Hon tillägger att högläsning ska utveckla barns språk och samspel, men de för stora barngrupperna gör att det inte blir någon kvalitet med högläsningen och den tappar då sitt syfte. Hon berättar om en situation när hon frågade barnen om varför de var så okoncentrerad på högläsningen. Barnen berättade då olika anledningar till att de inte kunde koncentrera sig. Det handlade om att de tyckte att de inte satt bekvämt, att de saknade en mysig filt eller att de satt för nära deras bästa kompis som lockade till prat istället för att lyssna. Amanda skrev ner barnens åsikter och åtgärdade barnens problem till nästa högläsning vilket resulterade i en högläsningsaktivitet med intresserade och koncentrerade barn som var delaktiga under hela högläsningen.

7.1.3 Högläsning med flerspråkiga barn

I intervjuerna nämnde förskollärarna att en del använde läsplattan genom programmet polyglutt för att hjälpa de flerspråkiga barnen att få en förståelse av böckernas innehåll och för att finna ett samband med ordens betydelse på deras modersmål. Detta upplevdes av förskollärare vara väldigt användbart och uppskattat av barnen. Karin berättade däremot att det är viktigt att själv läsa igenom boken på svenska först för att kunna diskutera bokens budskap med barnen. Karin underströk också vikten av kontakten med vårdnadshavare och att stötta dem att läsa för sina barn hemma, vilket kunde vara på deras hemspråk och därefter kunde pedagogerna i förskolan läsa på svenska för barnen.

Samtliga förskollärare förklarade att de upplevde att det digitala hade tagit över läsningen av den fysiska boken de senaste åren i barnens hem och att det märktes på barnens koncentration vid bokläsningen i förskolan. För de flerspråkiga barnen är det svårt att hålla koncentrationen vid en högläsning då de inte förstår vad innehållet handlar om.

Susan berättade att hon använde sig av förstärkande röstläge för att visa känslor och spännande händelser i boken för att de flerspråkiga barnen lättare skulle skapa en förståelse för bokens handling. Therese nämnde att de använde sig av flanosagor för att kunna koppla orden till levande figurer vilket de använde sig av även till de yngre barnen då det upplevdes lättare att komma ihåg berättelsen då. Therese berättade vidare att hon tyckte det var svårare att locka till sig de flerspråkiga barnen till högläsning samt boksamtal, men när de valde lättlästa böcker med enstaka ord och upprepade dessa så fick barnen en större förståelse för ordens innebörd. Amanda förklarade att när de läser för de flerspråkiga barnen kan en del handlingar i böcker kännas alltför enkla, men för dem kan det vara svårt att förstå handlingen om de inte hänger med i ordens betydelse.

7.1.4 Högläsning med kvalitet

I ett av intervjuintervjuerna berättade Susan: “det känns som att läsningen försvinner mer och mer.... det är så mycket annat som ska hinnas med... det känns som läsningen har tappat status, både hemma och på förskolorna”. De övriga förskollärarna nämnde också att högläsningen har fått ta mindre plats för att den digitala tekniken tar över samt att det är så mycket annat i verksamheten som ska hinnas med. För att ge läsningen mer fokus i förskolan berättade samtliga förskollärare att deras verksamheter just nu ingår i något som heter läslyftet. En del kommuner använder läslyftet för att utbilda sin personal i hur man kan använda böcker på olika sätt samt vilka metoder man kan använda för att utveckla barns språk och läsmiljöer.

När vi frågade förskollärarna vad de ansåg var syftet med högläsningen så svarade de att högläsning utvecklar ordförrådet, fantasin, berättandet, återberättandet, samspelet och gemenskapen, intresset för läsning och bokstäver, lyssnandet samt att den ger närhet. De tränar också koncentrationen och att kunna sitta stilla. Pia underströk att “Högläsning är väldigt språkutvecklande och ordförrådet ökas och fantasin stimuleras i deras föreställningsvärld och de intresserar sig för texter och bilder, alltså det väcker intresset som förhoppningsvis finns framöver”. Samtliga förskollärare ansåg att all högläsning är utvecklande, men att det finns faktorer som avgör om högläsningen får kvalitet eller inte. De nämner till exempel antal barn, läsmiljön eller bokens innehåll. Karin beskrev att de

på förskolan brukade använda sig av böcker innehållande rim och ramsor i samband med högläsningen för att få in rytmen i orden och för att göra läsningen till en lustfylld aktivitet då barnen uppskattade denna typ av läsning. En nackdel som Amanda lyfte var att stora barngrupper ger mindre kvalitet i högläsningen. Hon sa “Om barngruppen är alldeles för stor och det är ingen som känner sig inspirerad av det man läser är det bättre att hitta andra metoder och inspirera på andra sätt”. Det är också viktigt att välja rätt bok för de barn som man ska läsa för. Boken bör väcka ett intresse hos barnen samt att svårighetsgraden är anpassade efter barnens ålder.

En annan del som samtliga pedagoger lyfte fram som något viktigt för att få kvalitet i högläsningen var att använda sig av olika artefakter för att föra fram bokens budskap såsom ljudböcker eller att använda projektorn. Genom att använda projektorn kan böckerna läsas upp med en digital röst eller att förskolläraren läser texten själv. Flanosagor eller annan rekvisita såsom gosedjur kan också användas för att förmedla bokens innehåll. Therese berättar att varje barn behöver olika former av högläsning för att finna högläsningen meningsfull. Hon berättade vidare att “med sagopåsar är det ju lättare att få med barnen om de har varsin figur och så pratar de... det är ju lättare för dem att vara med i samtalet med sagopåsar och flano faktiskt för där kan de ju själv sätta upp gubbarna och berätta historier”.

Karin understryker att barnen på förskolan ju inte kan läsa själva. Därför är det extra viktigt att vi vuxna läser för barnen så att de inte ska gå miste om någon kunskap i deras språkutveckling. Förskolläraren fortsatte berätta att barnen oftast vill höra samma bok flera gånger. Först gångerna sitter de bara och lyssnar medan den vuxna läser, men efter ett par gånger som hon läst boken berättar Karin att hon upptäckt att barnet sitter med boken själva och “läser” den för ett annat barn. Hon berättar att barnet lärt sig sagan utantill eftersom hen lyssnat på den så många gånger när den vuxna läst.

7.1.5 Barns delaktighet i urvalet av böckerna

Gemensamt för samtliga förskollärare var uppfattningen att det är viktigt att barnen har en delaktighet i läsningen samt att de ska få ha tillgång till läshörnan under hela dagen.

Susan berättade att hon sällan går och hämtar en bok och frågar om barnen vill lyssna utan hon tyckte att det var barnen som skulle hämta boken på eget initiativ och fråga den vuxna om hen vill läsa. Pia påpekade också att vi förskollärare måste vara uppmärksamma på när barnen ger tecken på att de är intresserade av böcker, speciellt de som fortfarande inte kan fråga verbalt om vi pedagoger kan läsa för dem “Om man ser ett barn tar en bok, då brukar vi fråga om de vill lyssna på boken”

För att göra barnen delaktiga i läsmiljön berättade samtliga förskollärare att det är betydelsefullt att boken är placerad i barnens nivå för att böckerna ska vara tillgängliga för barnen under hela dagen. Däremot påpekade Karin att barnen på småbarnsavdelning ibland inte har tillgång till böckerna alls eftersom barnen inte var försiktiga med böckerna och förstörde dem. Karin fortsätter berätta att om barnen vill läsa så brukar det oftast vara de vuxna som tar initiativet till det. Tankarna kring bokens placering skiljer sig åt mellan de olika respondenterna. Amanda beskriver att det är viktigt att boken står i barnens höjd, med framsidan synlig. Hon anser det dock vara viktigt att det inte finns för många böcker då det kan leda till att det inte blir inbjudande för barnen till att ta en bok. Det är däremot viktigt att pedagogerna byter ut böckerna med jämna mellanrum så att innehållet följer barnens intresse och förskolans tema, men också att det finns böcker som utmanar och skapar nyfikenhet. Susan förklarade på följande sätt:

“I urvalet av böcker är det för mig viktigt att man plocka fram lite av varje. Någon klassiker, något från värdegrunden o nått aktuellt ämne eller om barnen hittar nånting när dem är på utedag eller läser om... eller om dem pratar om maskar då så kanske man hittar nått om de och plockar fram och sätter nått där”

I de olika läsmiljöerna som vi observerade ute på förskolorna fanns det olika system när det gäller hur barnen kunde välja böcker. En del hade böckerna i en back i ett av förskolans rum, andra i en bokhylla och några uppställda på en bokhållare som var uppsatt på väggen. När vi frågade respondenterna vad barnen hade för delaktighet i böckernas urval fick vi skilda svar. Therese berättade att “Ja där är ju en hel bokhylla, där kan man ju gå in och välja på andra stunder på dagen när inte vi har planerat någon aktivitet. Där bestämmer de själva vilka böcker de vill läsa”. Detta svar tyder på att barnen har delaktighet i böckernas urval, medan barnen som Pia berättade om inte hade samma

förutsättningar till delaktighet i urvalet av böckerna. Hon förklarade nämligen “Man ser lite vad de är intresserade av. Ett tag var de väldigt intresserade av Pippi Långstrump, då tog vi fram det. Max - böckerna var de ju också väldigt intresserade av så då fixade vi fram det”. En del av förskollärarna nämnde också att de samarbetade med stadsbiblioteket och biblioteksbusen i vanliga fall, men att detta inte använts den senaste tiden på grund av pandemin. Samtliga förskollärare berättade också att det är betydelsefullt att barnen känner sig delaktiga i valet av böckerna. Therese berättade att de gjorde barnen delaktiga genom att låta barnen själva få ta med sin favoritbok hemifrån för att sedan få berätta om den för resten av barngruppen.

7.1.6 Boksamtalet

Samtliga förskollärare ansåg att boksamtalet var en viktig del i högläsningen för en mer fördjupad språkutveckling. Däremot nämnde de både för- och nackdelar med boksamtalet beroende på vilka förutsättningar som fanns. Susan resonerade på följande sätt: “De har inte riktigt lätt för att hitta fokus där. När vi har våra aktiviteter så har jag max 8 barn och då känner jag att det är lättare... och ännu roligare är det när man har ännu färre barn så att man liksom kan fånga dem på ett annat vis och prata om bilderna och innehållet”. Susan förklarar här att boksamtalet fyller sitt syfte med att vara språkutvecklande om man inte är för många barn. Ju färre barn som är med i boksamtalet desto mer språkutvecklande blir samtalen då alla barn kan få komma till tals samt att man som förskollärare har lättare för att fånga alla barns tankar. Amanda har en liknande upplevelse då hon nämner “om det blir för stora barngrupper i boksamtalet ser jag det som en nackdel. Kvalitén ligger där man har en liten grupp för då hinner man se och höra på varje enskilt barn och då hittar man kvalitet”

Samtliga förskollärare uttryckte att boksamtalet utvecklar barnens förståelse, fantasi, tänkande, men också förmåga att berätta och lyssna på varandra. Förskollärarna upplevde att boksamtal möjliggör för lärorika diskussioner som vidgar barnens ordförråd. Karin berättade att hon såg boksamtalet som en viktig del i språkutvecklingen, men att det oftast används tillsammans med de större barnen. Hon berättade att de större barnen kunde föra djupare diskussioner, medan man med de yngre barnen mest läste boken och ibland pekade på bilderna, dock var det oftast här fortfarande den vuxna som enbart pratade.

Amanda beskrev att de enbart använde boksamtal i samband med högläsning och att de då pratade om valet av bok samt vad den handlade om. Susan beskrev att de bara har boksamtal på barnens egen spontana önskan. Däremot blir det tyvärr så att det oftast bara är samma barn som är med i boksamtalen. Alla respondenterna är överens om att boksamtalet är betydelsefullt för barns språkutveckling om det används i mindre barngrupper. Susan nämnde dock att hon hade varit med om barn som inte uppskattade boksamtalet utan att de lär sig mer genom andra metoder eller genom att bara få boken uppläst. Hon upplever att en del barn analyserar bokens innehåll i huvudet själva under läsningen och tar igen diskussionsbitarna i andra sammanhang. En del barn vill helt enkelt ibland bara lyssna på boken utan att diskutera den.

Samtliga förskollärare använde böckerna som hjälp vid lösningar av konflikter eller för att ta reda på fakta om något de upplevt under exempelvis en utevistelse. Amanda beskriver hur boksamtal kan få barnen att stanna upp och tänka efter hur man känner sig i olika situationer och på så vis känna empati och ett engagemang till att hjälpa karaktärerna i boken. Susan beskriver att när det har varit en konflikt mellan något barn brukar hon försöka hitta någon bok som handlar om liknande för att de lättare ska kunna kommunicera om deras känslor med hjälp av en figur i boken. Karin berättade att de kopplat böcker till deras tema när de skulle bygga fågelholkar med barnen och Amanda berättade att när barnen en gång hittade stora grenar som de tog med sig hem använde de böcker i verksamheten som handlade om hur man använder sig av verktyg för att bygga en koja. Genom boksamtalet i dessa situationer berättar både Karin och Amanda att man kan koppla barnens erfarenheter av aktiviteterna som utförs tillsammans med bokens innehåll, vilket leder till att barnen får berätta och utmanas i sin utvecklingszon.

Alla förskollärarna ansåg det viktigt att vara förberedd i boksamtalen och att man läst igenom bokens innehåll. Karin menade att ska man lära barnen om exempel maskar eller rymden är det bra att ha läst på om ämnet så att frågor från barnen lättare kan besvaras. Karin berättade vidare att hon läser igenom boken och försöker tänka ut eventuella frågor, inte bara ur ett vuxenperspektiv utan även ur ett barnperspektiv för att vara så förberedd som möjligt. Amanda förklarade att när hon läst igenom boken innan högläsningen var det lättare att veta när man skulle använda sig av andra röster eller när man skulle ta

pauser och liknande. Pia menar att plockar man bara fram en bok som man inte läst innan så är det svårare att läsa med inlevelse och det leder då till att man bara läser igenom boken utan något samtal. Samtliga förskollärare upplevde att röstläge fångade barnen bättre. Det kunde vara i form av att när det var spännande läste de med lite tystare röst och när det fanns olika karaktärer använde man sig av olika tonläge.

8. Analys

Under denna rubrik kommer resultatet från de insamlade intervjuerna att analyseras med hjälp av studiens teoretiska begrepp. De begreppen som hjälpte oss att analysera materialet var: *artefakt, mediering, samspel, situerad miljö, proximal utvecklingszon*.

8.1 Analys av resultat

Förskollärarna beskriver att en lugn miljö är den mest grundläggande faktorn för barns språkutveckling. Samtidigt framkom det utifrån intervjuerna att barngrupperna idag är alldeles för stora för att högläsningen och boksamtalet ska få en språkutvecklande effekt då en lugn miljö i dessa sammanhang försvinner. Resultatet visade på att en lugn miljö där man kan sitta ostört ger barnen förutsättningar för en bättre koncentration. Att högläsa för barnen i mindre barngrupper ansåg förskollärarna vara ett olösligt problem då det inte fanns personal till att kunna dela upp barnen i mindre grupper. Vi uppfattar det som att samspelet hade en viktig betydelse när pedagogen gav barnen inflytande i att bestämma i hur en högläsningssituation skulle se ut, eftersom det resulterade i en lugnare högläsningssituation. Säljö (2014) påpekar att i samspelet skapas kommunikationen och interaktionen. Det är sedan genom kommunikationen och interaktionen som kunskaper och färdigheter utvecklas.

Det som förskollärarna ansåg var viktigast för en lugn miljö var att det skulle finnas en skön plats att sitta på, ett behagligt ljus samt att rummet skulle vara avskärmat från resterande omgivning för att inte riskera störningsmoment som ljud eller andra leksaker. Förskolorna arbetade med att göra läsmiljön situerad i form av böcker, bilder, bokstäver, sagopåsar, TAKK-tecken bilder och textskyltar. Säljö (2014) påpekar att detta arbetssätt

gör att barnen får en inblick i vad rummet erbjuder barnen för lärande, som i detta fall var språkutvecklingen (Säljö 2014). I bearbetningen av materialet kunde vi se att belysningen var en nackdel på förskolorna när man skulle läsa eftersom förskolan oftast hade lysrör som belysning. Dessa lysrör kunde man inte släcka om det fanns andra barn som lekte i samma rum. En annan nackdel som respondenterna gav exempel på var att högläsningen och boksamtalet ibland stördes av den höga ljudnivån som fanns på förskolan. Den höga ljudnivån orsakades av för stora barngrupper eller för att det var dåligt ljudisolerat. På förskolorna som vi observerade var det bara en förskola som hade ett situerat läsrum som var avsett för enbart läsning. De andra förskolorna hade en läshörna placerad som en del av det allmänna rummet. När förskollärarna berättade om deras rum framkom det att de hade begränsade antal rum för barnantalet och därför fick de bygga rum i rummet. Detta verkade dock inte vara en optimal lösning eftersom högläsningen näst intill aldrig fick en lugn miljö vilket drabbade högläsningens språkutvecklande syfte.

Vårt resultat tyder på att samspelet mellan kollegorna behöver förtydligas när det gäller högläsningen för att förebygga att kollegor inte stör under högläsningar. Säljö (2014) hävdar att kunskap skapas i samspel med andra i kulturella aktiviteter där artefakter används för att mediera kunskap (Säljö 2014). Utifrån resultatet kunde vi tolka att den spontana högläsningen var svår att finna ett lugnt rum till i jämförelse med den planerade, eftersom barnen vid dessa stunder hade fri lek i verksamheten. Vårt resultat tyder också på att förskollärarna använde sig av både ute- och innemiljön för att skapa en lugn högläsning.

Vårt resultat tyder på att den spontana högläsningen sker under morgonen för att välkomna barnen och samtidigt ge dem en mysig stund att starta dagen på. Vi kunde också tolka att dessa lässtunder oftast inleddes på förskollärarnas initiativ, men att det också kunde ske på barnens ibland. Vårt resultat pekar på att morgonläsningen blivit som en oskriven rutin på förskolan att starta dagen på vilket tycktes vara uppskattat av både barnen och pedagogerna.

Vad vi kunde se var lärplattan ibland en mer utvecklande artefakt att använda vid högläsningen istället för att använda den fysiska boken, eftersom flerspråkiga barn inte fullt ut förstod svenskan. Läsplattans appar möjliggör för flerspråkiga barn att kunna lyssna på boken med deras modersmål. Vi uppfattar det som att förskollärarna ser detta

som en mer språkutvecklande metod för dessa barn när det handlar om högläsning. Förskollärarna var dock tydliga med att de flerspråkiga barnen även ibland bör lyssna på svenska böcker samt ha ett boksamtal till högläsningen för att skapa en naturlig övergång mellan de olika språken. Säljö (2015) anser att barn lär sig språket beroende på vilken situation de befinner sig i. I förskolan lär de sig på ett sätt, till exempel genom olika undervisningssituationer och i hemmet på ett annat sätt. Barnen anpassar sig efter den situation de befinner sig i (Säljö 2015).

Förskollärarna ansåg att flanosagor och sagopåsar var en alternativ metod till högläsning för att utveckla språket. Vi tolkar förskollärarnas svar som att de tyckte att flanosagor och sagopåsar innehöll färre ord samt att rekvisitan man använde till sagan gjorde att den blev mer levande för barnen. Det här kan ses som ett exempel på att förskollärarna tar hänsyn till barnets proximala utvecklingszon, men också i aktiviteterna med flanosagor och sagopåsar. Förskollärarnas berättelser visar att de tycker sig uppfatta att barnen utmanas i deras utvecklingszon när de satt och berättade bokens innehåll för ett annat barn eftersom de hört vuxna göra det upprepade gånger.

En viktig artefakt i arbetet med högläsning och boksamtal är den fysiska boken. Vårt material tyder på att förskollärarna ser boken som en artefakt som medierar bilder, texter, fantasi och hjälper till att få barnen att berätta samt tolka. Boken som artefakt gör också att barnen utmanas i deras proximala utvecklingszon då barnen både får tänka och resonera kring bokens innehåll själv, men också analysera hur andra barn tänker. Säljö (2014) hävdar att barn i kommunikation med andra barn utvecklar förutsättningar att kunna sortera ut den relevanta viktiga informationen som är intressant och värdefull för varje enskild individ att lagra i sitt minne. Detta medvetna tänkande hos barnet gör att de kan ta sig an den kommunikativa praktiken som vi omges av dagligen (Säljö 2014). Resultatet visade också på att bokens innehåll kan mediera konflikthantering eller lösningar av problem som uppstått mellan barnen. Boken som artefakt kan också mediera kunskap om ett tema som barnen ska vara delaktiga i där boken kan ge barnen den fakta de behöver veta i sitt tillvägagångssätt för att utföra en viss handling. Säljö (2014) understryker att artefakterna medierar både fysisk och språklig kunskap. Boken som artefakt medierar kommunikation och kunskap till den som läser. Olika former av text medierar information till oss som vi kan bevara genom att berätta det vidare eller skriva

ner det. Artefakter medierar kunskap till människor som gör oss medvetna om vår omvärld och om hur vi kan använda de fysiska och språkliga artefakterna för att utveckla vår kunskap om världen (Säljö 2014).

Förskollärarnas svar tyder på att läsningen tappat status både i förskolan och i barnens hemmiljö. I förskolan har den planerade högläsningen kommit i skymundan på grund av att mycket annat stått i fokus. Det kan ses som en bidragande faktor till att språkutvecklingen hos barnen försämrats. Förskollärarna underströk att högläsningens minskade prioritering orsakade svårigheter i barns språkutveckling där barnens ordförråd, fantasin, berättandet, samspelet och intresset för läsning drabbades. I vårt material kan vi se hur förskollärarna uppfattar kommunernas satsningar på läslyftet som en följd av barnens svårigheter i sin språkliga utveckling. Förskollärarna beskrev att deras verksamheter satsade på att göra om sina läshörnor samt utbilda pedagogerna i språkutveckling för att höja högläsningens status.

På samtliga förskolor framkom det i resultatet att barnen hade nästintill fri tillgång till sin läshörna under hela dagen. Vi kunde dock se en skillnad när det gällde frågan om vem som tog initiativ till högläsning mellan pedagogerna och barnen. Förskollärarna uppfattade att urvalet av böcker var viktigt för att högläsningen skulle få den kvalitet som krävs för att bli språkutvecklande. Vi tolkar det som att förskollärarna strävar efter att boken dels ska följa en röd tråd i verksamhetens tema, dels anpassas efter barnens ålder, erfarenheter och intressen. Det framkom också att barnen bör ha inflytande över vilka böcker som finns samt att boken bör vara placerad i barnens nivå för att göra barnen delaktiga i böckerna. Värt att notera var att de yngre barnen på förskolan inte hade tillgång till böckerna alls. Uppfattningen hos förskollärarna tycks vara att en bok behövs läsas mer än en gång för att barnen ska få en uppfattning och skapa erfarenhet av hur man kan kommunicera och samtala om bokens innehåll i samspel med andra barns tolkningar av boken. Denna diskussion mellan barnen skapar ett samspel mellan barnen där de får utmanas i sin proximala utvecklingszon genom att både berätta om sina egna tankar och lyssna på andras som Säljö (2014) beskriver utvecklar barns individuella kunskaper och kompetenser (Säljö 2014). En annan aspekt som förskollärarna diskuterar var olika högläsningstekniker. De kunde handla om röstläge, mimik och ibland utklädande, men det var väldigt sällan. Vad vi kunde tolka från resultatet så användes högläsningstekniker

mest i samband med den planerade högläsningen då pedagogerna var förberedda på bokens innehåll. Vårt material tyder på att förskollärarna anser att högläsningsteknikerna gav upphov till ett större samspel mellan barnen och förskolläraren i en högläsning.

Vad vi kunde se utifrån vårt resultat är att den planerade högläsningens oftast sker som en läsvila i syfte att skapa en mysig och avkopplande stund för de barn som är vakna efter maten. Förskollärarnas berättelser tyder på att denna form av högläsning inte är lika språkutvecklande som högläsning när barnen är pigga och alerta. Förskollärarna är eniga om att högläsning i samspel med ett boksamtal är mer språkutvecklande för barnen än om man endast högläser. Boksamtalet ger en fördjupning av bokens innehåll. Säljö (2014) påpekar att språket är en grundläggande komponent för att barnen ska kunna kommunicera och alstra kunskap. Med språket kan vi förmedla vår kunskap till andra vilket skapar förutsättningar för ny kunskap (Säljö 2014). Ambitionen hos förskollärarna var att ha boksamtal i mindre grupper då de ansåg att samspelet och utbytet av tankar här blev större. Boksamtalet var också något som förskollärarna såg som positivt i syfte att utveckla barnens ordförråd samt ordförståelse både hos de svensktalande barnen, och hos de flerspråkiga. En nackdel som vi kunde se utifrån resultatet var att de yngre barnen oftast missar boksamtalet då de inte behärskar den verbala förmågan än. I bearbetningen av materialet kunde vi dock se att om syftet är att prata om en berättelses innehåll finns det ibland bättre metoder att använda än högläsning såsom en form av ett boksamtal kopplat till flanosagor eller sagopåsar med rekvisita.

9. Diskussion

Följande diskussionsdel innefattar metoddiskussion samt resultatdiskussion. Här kommer resultatet och analysen att diskuteras i förhållande till undersökningens syfte, forskningsfrågorna samt litteraturbakgrunden. Även en diskussion om den valda metoden kommer att skrivas fram. Syftet samt forskningsfrågorna som kommer diskuteras i denna del är "hur förskollärare resonerar om sitt arbete med högläsning och boksamtal som aktivitet samt deras tankar kring inspirerande läsmiljöer i syfte att främja barns språkutveckling". Intentionen med studien är att få svar på följande forskningsfrågor: Hur

använder förskollärarna verksamhetens miljö för att inbjuda till högläsning samt boksamtal? Hur beskriver förskollärarna att de arbetar med högläsning samt boksamtal i förskolan? och Hur främjas barnens språkliga utveckling med hjälp av högläsning samt boksamtal enligt förskollärarna?

9.1 Metoddiskussion

Valet av att använda en pilotstudie gav oss möjligheten att få frågorna testade och utvärderade av slumpmässiga respondenter innan vi gick ut på våra intervjuer, vilket gjorde att vi fick kvalité på våra intervjufrågor. Genom den semistrukturerade intervjuformen fick vi en bra och fördjupad inblick i förskollärarnas vardagliga arbete med högläsning, boksamtal samt läsmiljöer. Att använda personlig intervjuform med en semistrukturerad form upplever vi som positiv. Vi ansåg att det personliga mötet var viktigt för att få en mer fördjupad kunskap om vårt ämne eftersom vi fick en hel del information som var relevant för vår studie utöver våra intervjufrågor i samtalet innan och efter intervjufrågorna. Att använda en öppen intervjuform skapade också en trygghet och en bekvämlighet hos både respondenten och hos oss som intervjuade. Intervjun blev även mer öppen och personlig när förskollärarna fick uttrycka sina tankar och idéer fritt vilket också gjorde att vi fick bredare svar.

Observationerna ute på förskolorna gav oss en möjlighet att få se hur deras läsmiljöer såg ut. Observationerna gav också oss en större inblick i vad det var förskollärarna pratade om i intervjuerna när vi själva sett läsmiljön. Observationen gav oss också hjälp i efterhand till att kunna gå tillbaka och minnas hur det såg ut i deras utformade miljö. Under insamlingen av intervjumaterialet var det en förskollärare som var sjuk vilket till en början kunde blivit en nackdel om vi inte fått in tillräckligt med material. Vi beslöt oss för att efter intervjuerna göra transkribering direkt för att kunna ta beslut om det insamlade materialet var tillräckligt. Efter att vi gjort transkriberingarna ansåg vi att det insamlade materialet var tillräckligt relevanta till våra forskningsfrågor.

9.2 Resultatdiskussion

Respondenterna i studien pekar på att högläsning, boksamtal och språkutvecklande läsmiljöer är viktiga komponenter för att ge barnen förutsättningar i sin språkutveckling. Samtliga förskollärare berättade att läsvidan och morgonläsningen var stående aktiviteter som de hade i verksamheten. Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) anser att läsvidan är en av de vanligaste formerna av högläsning i förskolan. En läsvidan är något som hamnar efter middagen med de äldre barnen som inte ska sova. Syftet bakom läsvidan brukar vara att barnen ska få varva ner. Det kan även ha en organisatorisk förklaring eftersom förskollärarna då kan ta sina raster (Damber, Nilsson och Ohlsson 2013). Resultatet visade också att förskolornas stora barngrupper är ett problem för språkutvecklingen eftersom det leder till okoncentrerade högläsningsaktiviteter. Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) hävdar att när förskollärare läser för ett fåtal barn blir högläsningen interaktiv där barnen får vara med i högläsningen och samtala om innehållet och känna en närhet. I mindre barngrupper får barnen chans genom den vuxnes stöttning att föra en diskussion, där barnen får utmanas i deras utvecklingszon när de lyssnar på andra. Om barngrupperna däremot blir för stora vid en högläsning som respondenterna upplevde anser Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) att högläsningen istället blir passiv. I en passiv högläsning uppstår ofta en envägskommunikation vilket gör det problematiskt om syftet med högläsningen är att skapa ett samtal mellan barnen och bokens innehåll. Om läsaren däremot hade låtit barnen få vara med i boksamtalet under högläsningen skulle detta inte heller varit en bra metod för att främja barns språkutveckling. Fast (2011) beskriver att högläsningen och boksamtalet är centrala delar i barns språkutveckling för att de ska lära sig läsa och skriva (Fast 2011). Men som respondenterna beskrev det så är barngrupperna alltid stora vid deras högläsningar och boksamtal, vilket leder till att aktiviteten blir mindre språkutvecklande.

I resultatet berättade en förskollärare att hon ibland uteslöt boksamtalet i en högläsningsaktivitet eftersom hon ansåg att barngruppen var för stor för att barnen skulle hålla sig fokuserade och koncentrerade under boksamtalet. Svensson (2005) påpekar här att detta kan bli en problematik för barns språkutveckling då boksamtalet är mer språkutvecklande än enbart själva högläsningen (Svensson 2005). Även en annan förskollärare lyfte att hon ofta väljer korta, lättlästa böcker med få ord till

flerspråkiga barn för att bibehålla sin koncentration lättare. Lundberg (2010) hävdar att det kan bli problematiskt att förenkla nivån på högläsningen hos barn eftersom det leder till att barnen inte får utmanas i sina utvecklingszoner och får lära sig nya ord och sätta det i ett sammanhang. Högläsningen utvecklar barnens ordförråd, men ger också barnen en kunskap om skriftspråket. En högläsning tillsammans med ett aktivt boksamtal stimulerar språket mer och barnen lär sig fler begrepp än om de bara hade lyssnat (Lundberg 2010). En förskollärare berättade att användandet av sagopåsar eller flanosagor ibland kan vara en bättre metod för att utveckla barns språk än den fysiska boken då dessa metoder gör att berättelsen blir mer levande eftersom materialet rör på sig, men också för att barnen själva kan känna och ta på materialet. Strid (2016) understryker att barn blir mer koncentrerade vid berättandet av sagor med tillhörande material eftersom den som berättar här använder sig av mer kroppsspråk och röstlägen för att förmedla sagans budskap än vid läsning av en fysisk bok. Dominkovic´, Eriksson och Fellenius (2006) hävdar att kroppsspråk, röst och dramatisering i uppläsningen av texten eller sagan är till stor hjälp för att skapa en gemenskap och nyfikenhet kring berättelsen.

I resultatet framkom det att rummets utformning och placering på förskolan var viktiga grundläggande komponenter för att högläsningen och boksamtalet skulle bli språkligt utvecklande. Samtliga förskollärare nämnde att de flesta förskolor idag har fler barn i verksamheten än vad de har rum till. Detta leder till att förskolorna har fått bygga rum i rummet vilket gör att det optimala läsrummet försvinner. Jönsson (2007) beskriver att det är viktigt att pedagogerna är medvetna om hur de utformat sin läsmiljö i förskolan samt att de har en tanke och ett syfte med det material som finns tillgängligt för barnen i läsmiljön för att de ska bli språkutvecklande (Jönsson 2007). En del av våra intervjuvar tyder dock på att barnen inte hade någon större delaktighet i läsmiljöns utformning. Detta kan enligt Jönsson (2007) göra att barnen inte blir inspirerade av att intressera sig för vilken kunskap skriften och berättandet kan ge. För att ge barnen förutsättningar till att själva börja läsa och skriva behöver pedagogerna göra barnen delaktiga i tidig ålder (Jönsson 2007).

En av förskollärarna berättade att hon sällan tar en bok spontant och frågar om något barn vill läsa utan hon anser att det ska ske på barnens initiativ. Att inte initiera böcker för

barnen anser Svensson (2005) påverkar språkutvecklingen negativt. Läsning och skrivning är färdigheter som barn inte lär sig spontant på egen hand utan behöver vuxnas vägledning (Svensson 2005). En förskollärare berättade att barnen ofta vill att hon läser samma bok för dem flera gånger. Hon har sedan i efterhand sett att barnen lärt sig innehållet och låtsasläser sedan samma bok för en kompis utan att egentligen kunna läsa. Westlund (2009) beskriver att upprepad läsning uppskattas av barnen för att de lär sig att se likheter och skillnader i berättelserna. Genom att upptäcka dessa mönster lär sig barnen också att återberätta och förstå hur berättelsestrukturen är uppbyggd. Detta bidrar till viktiga delar för barns läsförståelse och är ett effektivt pedagogiskt verktyg att använda för att utveckla barns språk. I likhet med Westlund (2009) hävdar Dominkovic, Eriksson och Fellenius (2006) att låtsasläsning bidrar till barns förmåga att berätta vilket är ett steg i deras läsutveckling. Barn behöver däremot artefakter för att låtsasläsandet ska skapas i form av en bok.

En av förskollärarna berättar att barnen fick i uppgift att ta med sin favoritbok hemifrån och berätta om den inför de andra i barngruppen. Förskolläraren upplevde att barnen växte när de fick återberätta om sin egna bok. Jönsson (2007) skildrar denna typ av berättarteknik, vilket tycks vara en viktig del för barnen att öva sig att göra sin röst hörd. Svensson (2005) anser att barnen behöver få hjälp med att berätta om sina upplevelser och få öva sig på att kunna uttrycka sig på olika sätt. Bergöö (2016) understryker att barn behöver positiv förstärkning för att utveckla sitt språk i samspel med andra. I vår intervju berättade en förskollärare om ett barn som tyckte det var tråkigt med boksamtal, men var en riktig bokmal som älskade att läsa böcker, men tyckte att själva samtalet om boken var jobbigt. När förskolläraren frågade barnet vad boken handlade om hade barnet full koll på bokens innehåll. Strid (2016) hävdar att boksamtalet inte alltid behövs för att aktiviteten ska bli språkutvecklande då äldre barn ofta uppskattar när boken bara läses. Här sker då en performativ högläsning som har fokus på enbart texten där läsupplevelsen blir det centrala. Däremot hävdar Strid (2016) att kombinationen av performativ, interaktiv och dialogisk läsning är den metod som är mest utvecklande för barns språk.

Samtliga förskollärare såg det som problematiskt att fånga de flerspråkiga barnen vid högläsningar och boksamtal. Detta trodde de berodde på att de flerspråkiga barnens brister i de svenska språket gjorde att de inte förstod bokens innehåll vilket gjorde att de

tappade sin koncentration. Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) beskriver att närheten och gemenskapen är betydelsefulla komponenter för att fånga de barn som har svårt med de svenska språket, men också för de barn som lätt blir okoncentrerade. Många barn blir mer intresserade av boken om de får se bilderna till den lästa texten (Dominkovic', Eriksson och Fellenius 2006). I resultatet framkom det att förskollärarna ansåg att digitala verktyg ibland kunde vara en bättre högläsningssmetod att använda än den fysiska boken för flerspråkiga barn. Lärplattan med appar som innehöll högläsningböcker på olika språk gjorde att barnen kunde få höra boken på sitt modersmål vilket hade en stor påverkan för deras förståelse. Dock betonade förskollärarna vikten av att variera läsmetoderna ändå för de flerspråkiga barnen för att de även skulle få ta del av svenskan. Svensson (2009) beskriver att det digitala kan verka som ett viktigt redskap för barnets kommunikativa färdigheter. Det är viktigt att barnen hittar sätt att lära sig språket på för att själva kunna producera, förstå och tolka språket. När inte den fysiska boken fungerar som verktyg för språkutvecklingen så finns det andra metoder att använda så som det digitala. Skolverket (2018) hävdar att alla barn i förskolan ska få möjlighet att ta del av olika medier och digitala verktyg i form av berättelser, texter samt bilder för att stimulera deras lärande och utveckling. Digitala verktyg skapar en alternativ kommunikationsväg för barn som stöd i deras språkutveckling. Svensson (2009) betonar dock att det är viktigt att pedagogerna som använder sig av digitala verktyg är medvetna om vad syftet är med att använda det samt vilka för- och nackdelar det finns.

En förskollärare berättade att de använde sig av böcker som inriktade sig på värdegrundsfrågor. Med hjälp av böckernas karaktärer kunde förskollärarna dramatisera i olika sekvenser för att ge barnen en tydligare bild av vilka olika känslor som kunde uppstå. Samtliga förskollärare ansåg att det är en bra metod att använda sig av för att diskutera konflikter och känslor med barnen. I Skolverkets styrdokument (2018) understryks att förskolan ska ge barnen möjlighet till att känna förståelse och empati för andra medmänniskors olika livssituationer vilket kan göra att ett barn känner och agerar på ett visst sätt. Barnen ska ha kännedom om att man kan ha olika åsikter och respektera att alla är olika och har olika förutsättningar. Svensson (2005) anser att böcker kan användas som ett pedagogiskt verktyg till att prata om olika känslor som är kopplade till böckernas karaktärer. I dessa samtal kan barnen våga berätta om sina egna känslor, vilket

i sin tur kan leda till att barnen få en förståelse och medkänsla för hur andra kan uppleva en liknande situation i barnens vardag (Svensson 2005).

10. Slutsatser

Denna kvalitativa studie har varit utvecklande och lärorik för oss inför vår kommande yrkesroll då vi fått ett ökat intresse och inblick i hur betydelsefullt det är att vi redan i förskolan startar i tidig ålder med att utveckla barns språk genom högläsning och boksamtal. Genom denna studie har vi också blivit medvetna om hur betydelsefull läsmiljöns utformning är för att miljön ska inspirera och hjälpa barnen i deras språkutveckling.

Vår studie är ett bidrag till det vetenskapliga forskningsfältet eftersom den belyser hur förskollärare ser på högläsning och boksamtal som viktiga komponenter i barns språkutveckling. Förskollärarna i denna studie uppgav att de använder högläsning eller boksamtal dagligen för att det är en viktig del i barns lärande. Dock uppgav samtliga förskollärare att dessa tillfällen oftast tyvärr inte var så språkutvecklande för barnen på det sättet som de ville. Anledningen till detta var att barngrupperna var för stora och att förskolans rum inte räckte till för att kunna sitta ostört och läsa. Förskollärarna uppgav också att det fanns ett problem med att hinna med de flerspråkiga barnen då de barnen ofta krävde en annan variant av högläsningen än de enbart svensktalande barnen såsom att lyssna på en saga på en Ipad på deras egna hemspråk för att efterhand diskutera boken på svenska med en vuxen. Samtliga förskollärare anser att om barngrupperna hade varit mindre så skulle högläsningen och boksamtalen blivit mer givna och lugna där både barnen och förskolläraren hade kunnat behålla sitt fokus under hela aktiviteten.

I denna studie användes en semistrukturerad intervjuform tillsammans med en observation som vi själva utförde i förskolans läsmiljö innan intervjuerna. För en fortsatt forskning på detta ämne skulle man kunnat observera förskollärarna och barnen i deras högläsnings- och boksamtalssituationer för att se om det förskollärarna berättade om i intervjuerna stämmer överens om vad som sker i praktiken. Genom observationerna hade det kunnat upptäckas andra infallsvinklar till detta ämne som hade kunnat fördjupas. På

förskolorna som vi observerade var det bara en förskola som hade ett situerat läsrum som var avsett för enbart läsning. De andra förskolorna hade en läshörna placerad som en del av det allmänna rummet. När förskollärarna berättade om deras rum framkom det att de hade begränsade antal rum för barnantalet och därför fick de bygga rum i rummet. Detta verkade dock inte vara en optimal lösning eftersom högläsningen näst intill aldrig fick en lugn miljö vilket drabbade högläsningens språkutvecklande syfte. Eftersom vi i denna studie inte nämner så mycket ingående om högläsning i samverkan med bibliotek och barnens hemmiljö anser vi att det hade varit värdefullt att få ta del av deras tankar om hur de i samverkan med biblioteken kan fördjupa sin kunskap om barnlitteratur och om hur samverkan med hemmet kan gynna barnens språkutveckling.

Några av de forskare som vi använt i denna studie såsom Fast (2011), Lundberg (2014), Svensson (2009) och Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) hävdar att både högläsning, boksamtal och läsmiljöer är tre viktiga komponenter för att barnens språk ska utvecklas. Men utifrån förskollärarnas intervjusvar räcker det inte med att tycka och veta att det är viktiga delar för att utveckla språket. Om barngrupperna är för stora då de hävdar att både kvalitén och syftet försvinner. Under intervjuerna framkom det också att läsningen av den fysiska boken tappat status både hemma och på förskolan. Det gäller därför för oss och alla andra verksamma pedagoger att lyfta detta viktiga ämne i verksamheten igen och införa en samverkan mellan förskolan och hemmet så att barnens bokintresse förs vidare. Att lära sig läsa och skriva är två delar som är starkt sammanknutna till varandra och två delar som vi alla människor behöver för att utvecklas vidare. Att läsa är att utvecklas och i förskolan kan vi utvecklas tillsammans.

Referenslista

Almegård, M. (2020). Läs med barnen och se dem växa. *Förskolan*, (3), ss.26 - 29.

Tillgänglig på internet: <https://forskolan.se/las-med-barnen-och-se-dem-vaxa/> [2020-04-22]

Arnqvist, A. (2015). Barn i förskolan. Från ramsor till bokstäver. I Engdahl, I. och Ärlemalm - Hagsér, E. (red.). *Att bli förskollärare - Mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber AB.

Bergöö, K. (2005). *Vilket svenskämne? Grundskolans svenskämnen i ett lärarutbildningsperspektiv*. Malmö Universitet. ISBN 9185042161. Svenska 375 s. Finns tillgänglig på internet: <file:///C:/Users/sandr/OneDrive/Dokument/Termin%207/Examensarbete/PDF/Avhandling%20Berg%C3%B6%20Kerstin.pdf> [2020-10-04]

Bergöö, K. & Jönsson, K. (2012). *Glädjen i att förstå. Språk- och textarbete med barn*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bergöö, K. (2016). Barns liv och samhällets textvärldar. I Jönsson, K. (red.). *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Damber, U. Nilsson, J. & Ohlsson, C. (2013). *Litteraturläsning i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Dominković, K. Eriksson, Y. och Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: studentlitteratur AB.

Edwards, A. (2017). *Boksamtal med bilderböcker*. Stockholm: Natur & Kultur.

Engdahl, I. och Ärlemalm - Hagsér, E. (2015). Språk. I Engdahl, I. och Ärlemalm - Hagsér, E. (red.). *Att bli förskollärare - Mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber AB.

Fast, C. (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva - Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Stockholm: Uppsala universitet. Finns tillgänglig på: <file:///C:/Users/sandr/OneDrive/Dokument/Termin%207/PDF/Carina%20Fasts%20avhandling.pdf> [2020-09-24]

Heimer, M. (2016). *Högläsning i förskolan*. Stockholm: Gothia fortbildning AB.

Håkansson, G. (2014). *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur AB.

Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter: en studie av barns läsning i årskurs f-3*. Diss. Lund: Lundsuniversitet, 2007. <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/4089/Avhandling.pdf;jsessionid=778EFAC65F3F635C098FBAB12A9AC9DF?sequence=1> [2020-10-10]

Kåreland, L. (2016). Sagan och berättelsen som meningsskapare. I Jönsson, K (red.). *Bygga broar och öppna dörrar - att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Leung, C. (2008). Preschoolers' Acquisition of Scientific Vocabulary Through Repeated Read-Aloud Events, Retellings, and Hands-On Science Activities, *Reading Psychology*, vol. 29, no. 2, pp. 165-193. Tillgänglig på internet: <https://doi.org/10.1080/02702710801964090> [2020-05-06]

Lindö, R. (2009). *Det tidiga språkbudet*. Studentlitteratur AB.

Lundberg, I. (2010). *Läsningens psykologi och pedagogik*. Stockholm: Natur & Kultur AB.

Lundberg, I. & Herrlin, K. (2014). *God läsutveckling - kartläggning och övningar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Maine, F. (2013). "How children talk together to make meaning from texts: a dialogic perspective on reading comprehension strategies", *Literacy*, vol. 47, no. 3, pp. 150-156.

Tillgänglig på internet: <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.hkr.se/doi/epdf/10.1111/lit.12010>

Naucmér, K. (2000). "...sen det blev svårare och svårare" - om turkiska och svenska barns socialisation inför skolstarten och deras läsförståelse i år 4. I Åhl, H. (red.). *Svenskan i tiden - verklighet och visioner*. Stockholm: Universitetets förlag. ss. 225 - 243.

Nordenstam, A. & Widhe, O. (2017). *Högläsning för äldre elever - En mötesplats för teori och praktik*. LIR. Journal 8 (16) ss. 95 - 113. Tillgänglig på: <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/LIRJ/article/view/3757/3114> [2020-10-21]

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på internet: <http://skolverket.se> [2020-04-22]

Strid, A. (2016). *Bygg barns ordförråd*. Stockholm: Natur & Kultur.

Svensson, A-K. (2005). *Språkglädje*. Lund: Studentlitteratur AB.

Svensson, A-K. (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur AB.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken - ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB.

Säljö, R. (2015). *Lärande – En introduktion till perspektiv och metaforer*. Lund: Gleerupsutbildning AB.

Vetenskapsrådet (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på internet: http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf
[2020-04-22]

Vygotskij, S. L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB.

Westlund, M. (2009). *Barn i början – språkutveckling i förskoleåldern*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bilaga 1 - Intervjufrågor

Uppvärmningsfrågor:

1. Hur många år har du varit verksam förskollärare?
2. Vilken åldersgrupp jobbar du med?

Läsmiljö:

3. Hur ser er läsmiljö ut?
4. Får barnen använda sig av läsmiljön under andra tillfällen under dagen?
5. Finns det något störande i omgivningen kring er läsmiljö?
6. Vad tycker du är viktigt i en lässtimulerande miljö?
7. På vilket sätt försöker ni göra läsmiljön språkligt utvecklande?
8. Hur tänker du kring bokens placering och tillgänglighet för barnen i läsmiljön?
9. Hur tänker du kring urvalet och variationen av böckerna?
10. Hur ofta byter ni böcker?
11. Finns det något annat man kan läsa än bara böcker i er läshörna?
12. Har barnen någon delaktighet i urvalet av vilka böcker som finns tillgängliga?
13. Hur tänker ni kring möblerna såsom sittmöjligheter i läsmiljön?
14. Hur tänker ni kring belysningen i en läsmiljö?
15. Hur tänker du kring ljudnivån i en läsmiljö?
16. Finns det något du vill tillägga?

Högläsning:

17. Hur högläser du?
18. Hur stor barngrupp brukar du högläsa för?
19. Hur får ni barnen delaktiga under högläsning?
20. Hur ofta använder ni er av spontana högläsningstillfällen?
21. Vad är syftet med högläsning enligt dig?
22. Använder ni er av högläsning varje dag?
23. Vid vilka tillfällen under dagen högläser ni?
24. Hur förbereder du dig inför ett högläsningstillfälle?

25. Hur uppfattar du högläsningen som en möjlighet att arbeta språkutvecklande?
26. Ser du några nackdelar med att använda högläsning som en aktivitet?
27. Finns det något du vill tillägga?

Högläsningsteknik:

28. Hur använder du dig av kroppsspråk, röstläge eller mimik när du högläser?
29. Använder ni er av gester och utklädnad som hattar och kläder?
30. På vilket sätt anser du att högläsningstekniker utvecklar barns språk?
31. Finns det något du vill tillägga?

Boksamtal:

32. Vid vilka tillfällen använder ni er av boksamtal?
33. Hur får ni barnen delaktiga under boksamtal?
34. Hur ofta använder ni er av spontana boksamtal tillfällen?
35. Vad ger boksamtal barnen?
36. Vad är syftet med boksamtal enligt dig?
37. Hur förbereder du dig inför ett boksamtal?
38. Hur uppfattar de boksamtalet som en möjlighet att arbeta språkutvecklande?
39. Ser du några nackdelar av att använda dig av boksamtal?
40. Finns det något du vill tillägga?

Bilaga 2 - Missivbrev

Missivbrev - Information om projektet "Högläsningens betydelse för barns språkutveckling i förskolan".

Detta är en förfrågan om ditt deltagande i en studie om hur pedagoger arbetar med högläsning och boksamtal i förskolan för att utveckla barns språk med särskilt fokus på läsmiljöns betydelse. Vi vill uppmärksamma dig på att allt deltagande är frivilligt och att du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst. Vi är två studenter, som heter Sandra Tedemyr och Martina Svensson och som under hösten 2020 läser sista terminen i *Förskolläraryrket* vid Högskolan Kristianstad. Studien genomförs som del av vårt självständiga arbete (examensarbete). Om ni önskar att ta del av slutresultatet kommer arbetet publiceras i en examensuppsats på DIVA.

Vi kommer samla in data genom bildokumentation av er läsmiljö. Vi kommer även att spela in intervjufrågorna via en röstinspelare. Intervjun och besöksstillfället beräknas ta ungefär en timme vilket sker under samma tillfälle. Den information som Ni ni delar med er av kommer behandlas konfidentiellt och vi lovar anonymitet samt tystnadsplikt. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om hantering av personuppgifter (GDPR). När arbetet godkänts kommer vi att radera allt insamlat material.

Om intresse finns att delta i studien önskar vi besked om ditt samtycke senast måndagen 21/9 genom underskrift på samtyckesblankett vid besök.

Dina frågor är välkomna och du kan kontakta oss på:

Sandra Tedemyr

Mail: Sandra.Tedemyr0013@stud.hkr.se, Telefonnummer: 0768 42 28 73

Martina Svensson

Mail: Martina.Svensson0128@stud.hkr.se, Telefonnummer: 0768 55 23 89

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Jonas Asklund. Mail: Jonas.Asklund@hkr.se

Bilaga 3 - Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i studien "Högläsningens betydelse för barns språkutveckling i förskolan"

- JA**, jag har läst informationen och samtycker till att delta i hur pedagoger arbetar med högläsning och boksamtal i förskolan för att utveckla barns språk med särskilt fokus på läsmiljöns betydelse.

- JA**, jag samtycker till att ljudinspelning i samband med hur pedagoger arbetar med högläsning och boksamtal i förskolan för att utveckla barns språk med särskilt fokus på läsmiljöns betydelse.

Datum

.....

Deltagares Namnteckning

.....

Namnförtydligande